

ETNOLOZI I
KULTURNI
ANTROPOLOZI
U KONTAKTU

→ **Godišnji skup**
Hrvatskog etnološkog društva
Sinj, 18. — 20. 10. 2023. ←

DOSEZI JAVNOG
DJELOVANJA
ETNOLOGIJE I
KULTURNE
ANTROPOLOGIJE

ETNOLOZI I
KULTURNI
ANTROPOLOZI
U KONTAKTU

→ **Godišnji skup**
Hrvatskog etnološkog društva
Sinj, 18. — 20. 10. 2023. ←

DOSEZI JAVNOG
DJELOVANJA
ETNOLOGIJE I
KULTURNE
ANTROPOLOGIJE

TEMA SKUPA:

ETNOLOZI I KULTURNI ANTROPOLOZI U KONTAKTU – DOSEZI JAVNOG DJELOVANJA ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE

Ovogodišnji skup HED-a zamišljen je kao razmatranje etnoloških i kulturnoantropoloških kontakata u najširem smislu, kao i raznolikih procesa koje pokreću unutar zajednica kojima se bavimo. Promišljat ćemo o načinima oblikovanja različitih vrsta kontakata i složenim odnosima su-stvaranja raznolikih pogleda na teme istraživanja.

Osnovni kontakt, koji je u temeljima naše metodologije, nastaje u susretu s „terenom“, s mjestima i ljudima. Pritom etnolozi/kulturni antropolozi uspostavljaju različite odnose prema istraživanom fizičkom i društvenom prostoru, pojedincima i zajednicama. Epistemologije koje su se tijekom povijesti discipline smjenjivale nazivale su ih: kazivačima, sugovornicima, subjektima istraživanja i slično, a sukladno tome istraživači su s njima uspostavljali određeni način komuniciranja i interpretiranja prikupljene građe. Stoga smo kao jedan aspekt propitivanja etnoloških kontakata predložili epistemološko-metodološki komentar složenih odnosa etnologa/kulturnih antropologa i onih čije kulturne i društvene svjetove i vizije proučavamo.

Nadalje, usmjerili smo se na razmišljanja o mogućim ulogama etnologa/kulturnih antropologa unutar javnoga života zajednica kojima svojim djelovanjem povremeno pripadamo te o političkim interpretacijama naših istraživanja, bilo da je riječ o fundamentalnim, primijenjenim ili aktivističkim pristupima istraživanju.

U svim navedenim aspektima obrade teme etnolozi i kulturni antropolozi u kontaktu provlači se i pitanje odnosa, hijerarhija i odgovornost istraživača prema različitim zajednicama kojima se obraćaju: akademska zajednica kod kuće i u inozemstvu, istraživana zajednica s njezinim unutarnjim podjelama, društvo u najširem smislu riječi. Stoga nastojimo da se, uz epistemološka i metodološka pitanja, temi pristupi promišljajući i o etičkim implikacijama naših istraživanja u svim njihovim inačicama i praksama.

Naposljetku, zanimalo nas je i zamišljanje mogućih budućnosti etnoloških i kulturnoantropoloških kontakata kao i implikacija koje bi iz njih mogle proizići.

TEME:

KONTAKTI I METODOLOŠKE PERSPEKTIVE:

- složenost odnosa tijekom istraživanja i etičke implikacije u odnosima
- klasični i inovativni metodološki postupci u etnološkim istraživanjima

KONTAKTI I ZAJEDNICE:

- zajednice kao inicijatori i sukreatori stručnih znanja i projekata
- odjeci etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja u zajednicama
- primjena znanja u politikama razvoja

KONTAKTI U BAŠTINSKIM USTANOVAMA:

- muzeji i muzejski djelatnici, zbirke i predmeti stvarani kroz kontakte
- konzervatori i kontakti pri zaštiti materijalne i nematerijalne baštine
- interpretacijski centri i uloga suradnika
- baštinske organizacije i suradnički odnosi

KONTAKTI I DRUŠTVENI ASPEKTI:

- kontakt sa zajednicama u krizi, angažiranim zajednicama i zajednicama u nastajanju
- ostvareni kontakti i rezultati u gospodarstvu i poduzetništvu

PROGRAMSKI I

ORGANIZACIJSKI ODBOR:

dr. sc. Marina Blagaić Bergman
(Institut za etnologiju i
folkloristiku, Zagreb)
Jasmina Jurković Petras
(Gradski muzej Virovitica)
mr. sc. **Željka Petrović Osmak**
(Etnografski muzej Zagreb)
dr. sc. **Vedrana Premuž Đipalo**
(Etnografski muzej Split)
Ivana Radovani Podrug
(Ministarstvo kulture i
medija Republike Hrvatske)
dr. sc. **Tihana Rubić**
(Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu)
Ivana Vuković
(Etnografski muzej Split)

LOKALNI

ORGANIZACIJSKI ODBOR:

Tomislav Barhanović
(Muzej Sinjske alke)
Daria Domazet
(Muzej Cetinske krajine)
Marijana Botić Rogošić
(Lokalna akcijska grupa Zagora)
Boris Filipović Grčić
(Muzej Sinjske alke)
Dragana Modrić
(Gradska galerija Sikirica)
Danijela Petričević Banović
(Muzej Cetinske krajine)
Božena Romac
(Grad Sinj)
Monika Vrgoč
(Turistička zajednica grada Sinja)

ORGANIZATOR:

Hrvatsko etnološko društvo

SUORGANIZATORI:

Etnografski muzej Split
Grad Sinj
Turistička zajednica grada Sinja
Muzej Cetinske krajine
Gradska galerija Sikirica
Muzej Sinjske alke

POPIS SUDIONIKA:

Zvezdana Antoš

Etnografski muzej Zagreb
zantos@emz.hr

Tomislav Augustinčić

Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru
taugustin21@unizd.hr

Tomislav Barhanović

Muzej Sinjske alke
tomislav.barhanovic@gmail.com

Melanija Belaj

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
melanija@ief.hr

Iris Biškupić Bašić

Etnografski muzej Zagreb
irisbb@emz.hr

Danijela Birt Katić

Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru
dbirt@unizd.hr

Katarina Bušić

Etnografski muzej Zagreb
kbusic@emz.hr

Naila Ceribašić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
naila@ief.hr

Joško Čaleta

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
josko@ief.hr

Hrvoje Čargonja

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
hrvcarg@gmail.com

Anita Čota

Osnovna škola Trilj
anita399ch@gmail.com

Valentina Dačnik

Hrvatski sabor kulture, Zagreb
valentina.dacnik@gmail.com

Daria Domazet

Muzej Cetinske krajine – Sinj
daria.domazet@mck-sinj.hr

Tatjana Enderić

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
tenderic@ffzg.hr

Marija Gačić

Heritage Chaser – platforma za primijenjenu etnologiju
heritagechaser@gmail.com

Lea Glavaš

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
lea.glavas.9@gmail.com

Ljubica Gligorević

ljubicagligorevic235@gmail.com

Ivan Grkeš

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
ivgrkes@ffzg.unizg.hr

Sanja Grković

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
sanja.grkovic@min-kulture.hr

Tomislav Habulin

thabulin1@gmail.com

Tanja Halužan

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
tanja@ief.hr

Anja Iveković Martinis

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
anjaim.mail@gmail.com

Mirna Jernej Pulić

Institut za antropologiju, Zagreb
mirna.jernej@gmail.com

Ivana Katarinčić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
ivana@ief.hr

Tanja Kocković Zaborski

Etnografski muzej Zagreb
tanjakzaborski@gmail.com

Kristina Krakić

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
kristinakratic2@gmail.com

Jelena Marković

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
jelena@ief.hr

Irena Miholić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
irenamiholic@gmail.com, irena@ief.hr

Dragana Modrić

Gradska galerija Sikirica, Sinj
galerija.sikirica@gmail.com

Iva Niemčić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
iva@ief.hr

Olga Orlić

Institut za antropologiju, Zagreb
olga.orlic@inantro.hr

Tihana Petrović Leš

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
tples@ffzg.unizg.hr

Ivana Radovani Podrug

Konzervatorski odjel u Splitu
ivana.radovani@min-kulture.hr

Tihana Rubić

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
trubic@ffzg.hr

Sani Sardelić

Gradski muzej Korčula
sani.curator27@gmail.com

Ivana Starčević

Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru
ivanastarcevic152@gmail.com

Juraj Šantorić
jurajsantorice@gmail.com

Kristina Vugdelija
Odsjek za etnologiju i
kulturnu antropologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u
Zagrebu
kvugdeli@ffzg.unizg.hr;
kvugdeli@gmail.com

Ana-Marija Vukušić
Institut za etnologiju i
folkloristiku, Zagreb
anamarija@ief.hr

Tvrtko Zebec
Institut za etnologiju i
folkloristiku, Zagreb
zebec@ief.hr

PROGRAM

LOKACIJA:
Muzej Sinjske alke

Srijeda, 18. listopada 2023.

15:00–15:15

Otvorenje skupa

15:15–16:00

Plenarno izlaganje
Moderatorica: Marina Blagaić Bergman

16:00–16:15

Iva Niemčić i Joško Čaleta
Etnokoreologinja i etnomuzikolog u kontaktu:
primjer istraživanja Lastovskoga poklada

16:15–17:35

STANKA ZA KAVU

Sesija I

Moderatorica: Jasmina Jurković Petras

**PANEL: *Sad u kolo, sad iz kola –
struka i folklorni amaterizam***

Katarina Bušić

Etnolog i amaterizam

Tomislav Habulin

Praksa folklornog glazbenog amaterizma

Irena Miholić

Etnomuzikolog i amaterizam

Tvrtko Zebec

Etnokoreolog i amaterizam

17:35–18:00

STANKA ZA KAVU

18:00–19:20	Sesija II Moderatorica: Ivana Vuković
	Sani Sardelić Izvana i iznutra – pogled na višegodišnje istraživanje plesova s mačevima na otoku Korčuli
	Ivana Radovani Podrug Kazivači, suradnici, stranke – konzervatorski kontakti i suradnje prilikom zaštite kulturne baštine
	Iris Biškupić Bašić Kako je zaboravljena vještina u rukama mladih oživjela
	Zvezdana Antoš Moji prostori intime – osobne priče
19:30	RAZGLEDAVANJE MUZEJA CETINSKE KRAJINE
20:30	VEČERA
	Četvrtak, 19. listopada
9:00–9:45	Plenarno izlaganje Moderatorica: Olga Orlić
	Dragana Modrić Etnografske metode u umjetničkim istraživanjima radničke povijesti – slučaj tekstilne tvornice Dalmatinka
9:45–10:00	STANKA ZA KAVU
10:00–11:00	Sesija III Moderatorica: Tihana Rubić
	PANEL Izazovi prakticanja angažirane etnologije i kulturne antropologije u okviru znanstveno-istraživačkih projekata: teorija i praksa
	Mirna Jernej Pulić Suvremena etnografska istraživanja u kontekstu angažiranog i aktivističkog pristupa

	Anja Iveković Martinis Od međuljudskih odnosa do zajednice – ispreplitanje društvenog i ekonomskog u djelovanju jedne lokalne udruge
	Olga Orlić Kako primjenjivati primijenjenu etnologiju i kulturnu antropologiju u hrvatskom kontekstu?
11:00–11:15	STANKA ZA KAVU
11:15–12:15	Sesija IV Moderatorica: Marina Blagaić Bergman
	Ivana Katarinčić Odnos istraživača s istraživanimima
	Jelena Marković Istraživački kontakt onkraj logocentričnog ustroja kulture i znanosti: Performativna etnografija i istraživanje nelagoda u kulturi
	Juraj Šantorić Performans kao metoda u kontaktu sa znanstvenom zajednicom
12:15–14:00	RUČAK
14:00–15:00	Sesija V Moderatorica: Ana-Marija Vukušić
	Kristina Krakić, Lea Glavaš, Hrvoje Čargonja Križa, nestašica, samoća... – etnografija života u izoliranim područjima na primjeru ljudi starije životne dobi na Baniji
	Kristina Vugdelija Suspencija političkih emocija i etičke dileme u etnografskom angažmanu s odbojnim političkim Drugim
	Ivana Starčević Galeb u menzi: Etnografska analiza uloge životinje u studentskom okruženju
15:00–15:30	STANKA ZA KAVU

15:30–16:30	<p>Sesija VI Moderatorica: Željka Petrović Osmak</p> <hr/> <p>Melanija Belaj, Ana-Marija Vukušić Kako utišati istraživačicu a pustiti volonterku i obrnuto: o metodološko- etičkim dvojbama delikatnih etnografija</p> <hr/> <p>Valentina Dačnik Uloge u javnom životu zajednica kojima pripadam - između zajednice kao inicijatora i sukreatora stručnih znanja te projekata i projektnih ostvarenja</p> <hr/> <p>Tatjana Enderić Pregovaranje između metoda i etike: Provođenje terenskog istraživanja u klinikama koje provode postupke medicinski potpomognute oplodnje (MPO)</p>
16:30–17:30	SKUPŠTINA HRVATSKOG ETNOLOŠKOG DRUŠTVA
17:30–19:00	POSJET GRADSKOJ GALERIJ I SIKIRICA I MUZEJU SINJSKE ALKE
	<p>Tomislav Barhanović Muzej Sinjske alke – etnolog muzealac u radu sa živom baštinom</p>
19:00	ZAJEDNIČKA VEČERA
	Petak, 20. listopada
9:00–10:00	<p>Sesija VII Moderator: Tvrtko Zebec PANEL Su-stvaranje diskografske baštine: entuzijasti, etnomuzikolozi i institucije</p> <hr/> <p>Tanja Halužan Mjesto institucionalnih i privatnih zbirki šelak gramofonskih ploča u istraživanjima rane diskografske industrije u Hrvatskoj: ishodišta, prožimanja, prijepori i refleksije</p>

	<p>Joško Čaleta Zbirka gramofonskih ploča Damira Tončića u Državnom arhivu u Splitu</p> <hr/> <p>Naila Ceribašić Su-stvaranje znanja o diskografskim izdanjima: suradnja i prijepori suradnje</p>
10:00–10:15	STANKA ZA KAVU
10:15–11:35	<p>Sesija VIII Moderatorica: Ivana Radovani Podrug</p> <hr/> <p>Tomislav Augustinčić O restituciji: Kolonijalni susreti kraja 19. i početka 20. stoljeća i njihovi izazovi za suvremenu etnologiju/antropologiju u Hrvatskoj</p> <hr/> <p>Tihana Petrović Leš, Tihana Rubić, Ivan Grkeš Milovan Gavazzi: etnolog/fotograf u kontaktu sa zajednicom</p> <hr/> <p>Sanja Grković O etnološkim i kulturnoantropološkim kontaktima na temelju šire kontekstualizirane konzervatorske (foto)dokumentacije</p> <hr/> <p>Ljubica Gligorević Realizacija kontakta sa suradnicima na terenu putem medija</p>
11:35–12:00	STANKA ZA KAVU
12:00–13:20	<p>Sesija IX Moderatorica: Vedrana Premuž Đipalo</p> <hr/> <p>Tanja Kocković Zaborski Projekt „RemekTijelo“ kao primjer javnozdravstvene kampanje za prevenciju poremećaja hranjenja - međusektorska suradnja muzeja i bolnice kroz izložbu „Lica gladi“ Etnografskog muzeja</p> <hr/> <p>Tanja Kocković Zaborski, Tihana Rubić, Danijela Birt Katić „Pazi što jedeš laboratorij“ – vidljivost etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja u zajednicama: primjer Pićna i Pašmana</p>

Anita Čota, Daria Domazet

Oživljavanje kolektivne memorije zajednice na primjeru tradicionalnog odijevanja Cetinske krajine

Marija Gačić

Etnologinja u realnom sektoru:
izazovi privatnog poduzetništva u kulturi

13:45–15:00

RUČAK

SAŽECI PANELA I PLENARNIH IZLAGANJA

PANEL:

Sad u kolo, sad iz kola – struka i folklorni amaterizam

Slijedom znanja i iskustava što ih stječu i prakticiraju u kulturnim, znanstvenim i/ili obrazovnim ustanovama, etnolozi i kulturni antropolozi često su javno angažirani kao stručnjaci koji vrednuju različita ostvarenja na polju folklornog amaterizma: folklorne izvedbe, revije narodnih nošnji i slične priredbe natjecateljskog karaktera, natjecanja u pjevanju tradicijskih napjeva, predstave pučkih teataru i sl. Tragom sličnih praksi vrednovanja umjetničkih, obrtničkih i drugih ostvarenja i proizvoda u prvim desetljećima 20. stoljeća, takav je angažman i danas u javnosti od „struke“ ne samo očekivan i tražen, nego i nužan, a među samim stručnjacima otvara niz pitanja o međuovisnosti znanosti, navedenih kulturnih praksi i njihovih nositelja u suvremenom društvu.

Kroz nekoliko primjera iz područja folklornog amaterizma ukazat ćemo na suvremeni spektar djelatnosti i od zainteresirane javnosti očekivanog angažmana stručnjaka (etnologa, etnomuzikologa, etnokoreologa, folklorista). Upravo stručni angažman pridonosi boljoj percepciji cijele problematike, ali i otvara niz pitanja o utjecaju što ga na određene kulturne prakse može i smije imati stručnjak. Iz prikazanih primjera razabire se da uloge stručnjaka, kolikogod bile „stručne“, nisu uvijek jednoznačne te su uvjetovane općim okolnostima društvenog angažmana i potrebama/ zahtjevima samih korisnika.

Katarina Bušić

Etnolog i amaterizam

Tomislav Habulin

Praksa folklornog glazbenog amaterizma

Irena Miholić

Etnomuzikolog i amaterizam

Tvrtko Zebec

Etnokoreolog i amaterizam

PANEL:**Izazovi prakticanja angažirane etnologije i kulturne antropologije u okviru znanstveno-istraživačkih projekata: teorija i praksa**

Angažirano djelovanje etnologa i kulturnih antropologa u zajednici već je određeno vrijeme izuzetno poželjan aspekt znanstvenoga djelovanja (Beck i Maida 2013). U Južnoj je Americi primijenjen aspekt djelovanja integralni dio antropologije (Guerron-Montero 2022), dok u SAD-u djeluje i zasebno udruženje za primijenjenu antropologiju (Society for Applied Anthropology). I u Hrvatskoj je etnologiji i kulturnoj antropologiji rad sa zajednicama na terenu (bilo kroz savjetodavne ili pedagoške aktivnosti povezane s radom brojnih kulturno umjetničkih društava, pjevačkih skupina, aktivnosti u turizmu i muzejima) dugogodišnja uspješna praksa. U metodološki spektar hrvatskih etnologa nedavno je ušla i suradnička etnografija (Čaleta i Niemčić 2022), kojom je ostvarena za zajednicu važna i od nje potaknuta znanstvena monografija.

Konkretan pokušaj utjecaja antropologa na javne politike ipak je nešto rjeđi, iako potencijal postoji (Orlić, Bagarić i Obad 2016). Pojedini etnolozi čak su otišli i korak dalje te na dobrobit zajednice riješili svoja unutarnja „etnografska kolebanja“ (Hage 2009) za snažniji osobni angažman u javnom (političkom) životu (Šabić 2020). Istraživači sve češće u svoje projektne prijave uključuju i taj primijenjeni aspekt kroz koji se nadaju potaknuti promjenu ili doprinijeti rješavanju konkretnoga problema. Većina pokušaja rezultira različitim elaboratima koji nude konkretne prijedloge, no koji rijetko kad ugledaju svjetlo dana. Na principu predlaganja preporuka za donositelje odluka funkcioniraju i pojedini EU projekti, znanstveni i primijenjeni. Rezultati su često smjernice koje lokalni političari mogu ili ne moraju usvojiti.

Projekt „Solidarna ekonomija u Hrvatskoj: antropološka perspektiva“ također je predvidio izradu takvih smjernica na temelju rezultata istraživanja. Predviđeno je i raspravljanje o njima s različitim dionicima javnih politika, ali i zainteresiranim članovima zajednice na okruglim stolovima i radionicama. Zagovaranje u okviru akademskog djelovanja, ali i šire, posebice je aktualno u kontekstu solidarne ekonomije (Nelms 2015), kojom se u hrvatskom kontekstu intenzivnije osim antropologa bave i sociolozi, a pojedinim njezinim aspektima i geografi te ekonomisti. Teorija i praksa zagovaračkog pristupa istraživanju često se razlikuju. Izlaganja u okviru ovog panela nastojat će predstaviti uvide o problemu iz obje perspektive.

Mirna Jernej Pulić

Suvremena etnografska istraživanja u kontekstu angažiranog i aktivističkog pristupa

Anja Iveković Martinis

Od međuljudskih odnosa do zajednice – ispreplitanje društvenog i ekonomskog u djelovanju jedne lokalne udruge

Olga Orlić

Kako primjenjivati primijenjenu etnologiju i kulturnu antropologiju u hrvatskom kontekstu?

PANEL:**Su-stvaranje diskografske baštine: entuzijasti, etnomuzikolozi i institucije**

Istraživanje u tijeku posvećeno diskografskoj industriji u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih prvim je primjerom znanstvenoga projekta na temu za koju su različite subdiscipline domaće znanosti o glazbi prethodno bile nezainteresirane. Istraživanje snimljene glazbe namijenjene tržištu nije se uklapalo (odnosno i nadalje se na uklapa) u standardne ontološke, epistemološke i aksiološke zasade s jedne strane etnomuzikologije, a s druge muzikologije, dok studij popularne glazbe u domaćoj sredini institucionalno i ne postoji. Tim više su se projektni suradnici (profesionalni etnomuzikolozi i muzikolozi) nadovezali na rad poklonika rane diskografije, tj. entuzijasta kolekcionara, čuvara, promicatelja, neakademskih kustosa i istraživača diskografske baštine (katkad sve to spojeno u istoj osobi), opetovano potvrđivali njihovu važnost, a i uključili ih kao stvaratelje novoga znanja u okviru projekta. Što se tiče njihove važnosti, treba reći da bi bez njihovih zbirki i njihovih javno dostupnih digitalnih presnimki bilo gotovo pa nemoguće provesti više sastavnica projekta. To znači i da digitalna dostupnost primarne građe, što su ostvarili pojedinci entuzijasti neusporedivo više nego li institucije, također čini jedan od preduvjeta istraživanja, povrh pozicioniranja u odnosu na istraživačke kanone u jednoj i drugoj subdisciplini znanosti o glazbi.

Namjera je ovoga panela ocrtati tu novu skupinu (etno)muzikoloških suradnika i propitati implikacije uspostavljenih odnosa u kontekstu današnje opće (i lokalne i globalne) etnomuzikološke naklonosti prema stvarateljskim (kolaborativnim) pristupima. Prvo će izlaganje predočiti stanje institucionalnih i privatnih zbirki diskografskih izdanja iz razmatranoga razdoblja u Hrvatskoj, propitujući i zašto institucije ishode kao inertne u odnosu na hiperaktivne pojedince. Drugo će se koncentrirati na zbirku Damira Tončića u Državnom arhivu u Splitu, naročito na pitanja kako ona reflektira glazbene i ine preferencije samog njezinog stvaratelja, ali i sredine i vremena, odnosno društvenih okolnosti u kojima je nastajala, te što Tončićev primjer govori o specifičnom kolekcionarskom porivu. Treće će izlaganje tematizirati prijevore istraživačke suradnje entuzijasta istraživača i profesionalnih etnomuzikologa.

Tanja Halužan

Mjesto institucionalnih i privatnih zbirki šelak gramofonskih ploča u istraživanjima rane diskografske industrije u Hrvatskoj: ishodišta, prožimanja, prijepori i refleksije

Joško Čaleta

Zbirka gramofonskih ploča Damira Tončića u Državnom arhivu u Splitu

Naila Ceribašić

Su-stvaranje znanja o diskografskim izdanjima: suradnja i prijepori suradnje

PLENARNA IZLAGANJA

dr. sc. Iva Niemčić

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU
iva@ief.hr

dr. sc. Joško Čaleta

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU
josko@ief.hr

**Etnokoreologinja i etnomuzikolog u kontaktu:
primjer istraživanja Lastovskoga poklada**

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske je 17. siječnja 2008. godine Lastovski poklad proglasilo zaštićenim nematerijalnim kulturnim dobrom i uvrstilo ga u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Desetak godina kasnije među samim Lastovcima rodila se ideja o prijavi običaja Lastovskoga poklada kao hrvatskog kandidata za UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Lokalna zajednica za pomoć pri osmišljavanju prijave pozvala je nas, etnokoreologinju i etnomuzikologa iz Instituta za etnologiju i folkloristiku. Inicijativa se pretvorila u konkretan projekt koji predstavlja izvrstan primjer dubinskoga etnografskoga terenskog istraživanja male otočne lokalne zajednice koja je vlastitim snagama i doprinosom obogatila znanstveno istraživanje.

No, naša priča počinje dvadesetak godina ranije s prvim dolaskom na otok, prvim susretima i ostvarenim kontaktima. Kontinuiranim dugogodišnjim aktivnim praćenjem običaja koji članovi lokalne sredine bez iznimke obilježavaju kao najvažniji događaj tijekom godine, zadobili smo povjerenje cjelokupne zajednice. Na taj način ostvarili smo različite vrste kontakata,

uspješno balansirali između raznolikih pogleda na kontinuitet običaja i angažman pojedinaca u pokladu te sudjelovali u složenim društvenim odnosima unutar zajednice.

U svojem ćemo izlaganju iznijeti prijepore metodologije istraživanja u kojoj uz znanstvenike-istraživače vrlo aktivno sudjeluju i lokalni istraživači. Rezultirao je taj proces subjektivnijim pogledom pri čemu je najvažniji glas predstavljalo promišljanje lokalne zajednice, kako o povijesnim tako i o suvremenim životnim pitanjima koji se reflektiraju u običaju Lastovski poklad. Od predaja iz prošlosti do suvremenih interpretacija i tumačenja, prilagodbi i promjena, rezultati istraživanja običaja Lastovskog poklada pokazuju žilavost i unutrašnju potrebu lokalne zajednice za opstankom u vlastitom okružju i suživotu s prirodom.

Iskustvo ovog istraživanja razlikuje se od uvriježenih etnografskih istraživanja uglavnom ograničenih na kraći vremenski interval. Čitav niz sretnih okolnosti, kao i dugogodišnja involviranost u zajednici, omogućila je stvaranje društvene mreže povjerenja bez kojeg ne bi bilo moguće provesti ovako zahtjevno dubinsko istraživanje. Prikazom ovog istraživačkog iskustva i proizašlih rezultata, raspraviti ćemo o mogućim dosezima javnoga djelovanja etnologije i kulturne antropologije u vremenu u kojem živimo.

Iva Niemčić viša je znanstvena suradnica i ravnateljica u drugom mandatu (2019-2023; 2023-2027) Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Godine 2007. doktorskom disertacijom pod naslovom "Ples i rod" stječe zvanje doktora znanosti etnologije i kulturne antropologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Rezultate istraživanja objavljuje, izlaže na znanstvenim skupovima te primjenjuje u stručnom radu. Sudjelovala je na trideset i šest domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova, objavila je tri knjige, tridesetak znanstvenih radova na hrvatskom i engleskom jeziku u časopisima i tematskim zbornicima te niz prikaza, osvrti i stručnih ekspertiza u raznim publikacijama.

Joško Čaleta, etnomuzikolog, glazbeni pedagog, producent i dirigent, znanstveni je suradnik Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Uz znanstvenoistraživački rad vezan uz glazbene prakse dalmatinskog priobalja, otoka i zaleđa, fokus trenutnih istraživanja su mu suvremene prakse klapskog pjevanja, hrvatsko pučko crkveno pjevanje (glagoljaško pjevanje), ojkanje, pjevanje uz gusle i druge glazbene tradicije primorske i dinarske regije. Aktivan je i na polju primijenjene etnomuzikologije kao voditelj brojnih vokalnih radionica i seminara. Savjetodavnu ulogu u formiranju glazbeno-scenskih izričaja folklorne skupina ostvaruje kao član stručnih, savjetodavnih i ocjenjivačkih komisija, smotri i festivala diljem Hrvatske.

Dragana Modrić

GRADSKA GALERIJA SIKIRICA
galerija.sikirica@gmail.com

Etnografske metode u umjetničkim istraživanjima industrijske baštine socijalizma – primjer tekstilne tvornice Dalmatinka u Sinju

Na utjecaj etnografskog pristupa kod društveno angažiranih umjetničkih projekata, posebice onih koji uključuju angažiranje marginaliziranih skupina unutar društva (Drugih), kritički se osvrnuo Hal Foster u svom, danas već kultnom tekstu *Artist as ethnographer?* (Foster 1995.) Angažirane umjetničke prakse koje imaju za cilj uspostavu bliskog kontakta s određenom zajednicom (*umjetnost zajednice*) nerijetko se metodološki naslanjaju na kulturnoantropološke i etnografske pristupe, pri čemu zahvaćaju šire područje društvenog i političkog djelovanja. Upravo iz tog razloga potrebno je prilagoditi istraživačke metode kada je riječ o ovakvom tipu praksi te nadići tradicionalan pristup povjesničara umjetnosti i kritičara, koji se često iscrpljuje u umjetničkim analizama i zadržava na deskripciji prezentacijske razine umjetničkog djela. Fiona Siegenthaler, povjesničarka umjetnosti i socijalna antropologinja nanovo promišlja *etnografski zaokret* u kontekstu suvremenih umjetničkih istraživanja s posebnim naglaskom na društveno angažirane projekte. Smatra kako je potrebno prilagoditi istraživačku metodologiju samom objektu istraživanja, a sami istraživači postati mobilniji u smislu proširenja „standardnih“ alata discipline povijesti umjetnosti metodama poput participacije, promatranja, dugoročne kohabitacije, intervjua i neformalnih razgovora (Siegenthaler, 2013:747). Ovakav metodološki pristup karakterističan za etnografska istraživanja omogućuje dublji uvid u društvene prakse i procese, koji inače ostaju „nevidljivi“ klasičnim umjetničkim metodama.

U izlaganju ću propitati utjecaj etnografskih metoda u istraživanjima industrijske baštine iz perioda socijalizma na umjetničkim primjerima koji se bave ženskom radničkom povijesti i tekstilnom tvornicom Dalmatinka u Sinju.

Dragana Modrić diplomirala je filozofiju i povijest umjetnosti na Sveučilištu u Zadru. Od 2011. vodi program Galerije Sikirica u Sinju. Kroz kustoski rad bavila se temama koje su vezane uz industrijsko nasljeđe iz perioda socijalizma, s posebnim naglaskom na radničku prošlost. Modrić je trenutno doktorandica na posljediplomskom doktorskom studiju Humanističke znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, gdje je angažirana kao vanjski suradnik u zvanju naslovne asistentice. Područje njenoga znanstvenog interesa odnosi se na povezivanje teorijskih koncepata iz područja filozofije politike s poljem umjetnosti, konkretno društveno angažiranim umjetničkim praksama. U doktorskoj disertaciji tako uspostavlja interdisciplinarni pristup kojim povezuju kritičke baštinske studije, industrijske studije i područje filozofije politike s aktivističkim umjetničkim praksama koje se snažno naslanjaju na materijalne i nematerijalne aspekte industrijske baštine socijalizma.

IZLAGANJA (ABECEDNIM SLIJEDOM)

dr. sc. Zvezdana Antoš

ETNOGRAFSKI MUZEJ ZAGREB
zantos@emz.hr

Moji prostori intime – osobne priče

U sklopu istraživačkog dijela projekta Etnografskog muzeja u Zagrebu *Intimni prostori svakodnevice*, provedenoga od veljače do svibnja 2023. godine na raznim lokacijama u Hrvatskoj, korišten je razgovor kao odabrana metoda prikupljanja građe koji je unaprijed bio dogovoren s nizom suradnika i suradnica na terenu. Prikupljene su životne priče ljudi uz tematsko fokusiranje na osobni doživljaj prostora kao mjesta intime svakodnevnog življenja, te odgovori na sljedeća pitanja: čuvaju li u tom prostoru povijest (obiteljsku, baštinsku) i koji ga predmeti čine vrijednim i posebnim, koji su predmeti pojedinoj osobi posebni, koji imaju emotivnu ulogu u njihovom životu i koje s ljubavlju čuvaju. Sugovornicima je omogućeno da iskažu što smatraju važnim u svojoj osobnoj priči. Predstavljene su naracije rezultat pripovjedačeva svjetonazora i pokušaja da oblikuje smislenu priču o svojem domu i svakodnevici. Svojim su autobiografskim pripovijedanjem sugovornici konstatirali „značenjske priče“ o sebi, o iskustvima i događajima iz svoga života koje su povezane s današnjim aktualnim temama poput promjene prostora uslijed potresa, izolacije u doba korone, izbjeglištva uslijed ratova, siromaštva i gubitka doma. Središnje mjesto te priče dobivaju u interpretaciji teme doma kao dijela svakodnevnoga života i različitih modaliteta sagledavanja suvremenog prostora intime čovjeka. Cilj ovoga izlaganja je otvoriti kritičku debatu o novim načinima razmišljanja i rada u muzejima.

Zvezdana Antoš zaposlena je u Etnografskom muzeju u Zagrebu na radnom mjestu voditeljice Zbirke pokućstva, kućnog inventara, slika i maketa. Autorica je knjiga *Europski etnografski muzeji i globalizacija* (2012.), *Zbirka slika* (2017.) i *Zbirka pokućstva* (2022.). Suurednica je (s Annette B. Fromm i Viv Golding) knjige „*Museums and Innovations*“ (Cambridge Scholars Publishing, 2016.) i urednica časopisa *Etnološka istraživanja* (od 2022.). Autorica je 40 izložbi, 60 stručnih i znanstvenih radova u domaćim i inozemnim publikacijama, 7 multimedijских publikacija, muzejske web stranice (2004. – 2015.) i scenaristica 6 etnografskih i dokumentarnih filmova. Izlagala je na brojnim stručnim i znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. Bila je voditeljica EU projekata i članica upravnih odbora međunarodnih muzejskih organizacija ICOM-ICME, *Europski muzejski forum – EMF* i *Inclusive Museum Research Network*.

Tomislav Augustinčić

ODJEL ZA ETNOLOGIJU I ANTROPOLOGIJU, SVEUČILIŠTE U ZADRU
taugustin21@unizd.hr

O RESTITUCIJI: Kolonijalni susreti kraja 19. i početka 20. stoljeća i njihovi izazovi za suvremenu etnologiju/antropologiju u Hrvatskoj

Tijekom 19. i početkom 20. stoljeća Hrvati su, zajedno s drugim (južno)slavenskim podanicima Austro-Ugarske Monarhije, sudjelovali u sve intenzivnijim globalnim kretanjima koja su presijecala granice država, imperijalnih metropola i njihovih kolonijalnih posjeda, sudjelujući kao kolonijalni agenti i posrednici u ulogama misionara, državnih službenika, poduzetnika, turista, istraživača, putopisaca i migranata. U svojim putovanjima ostvarivali su kraće ili trajnije, intenzivnije ili slabije, „guste“ ili „tanje“ kontakte s pripadnicima europskih i izvanoeuropskih naroda. Njihova putovanja i djelovanja (koja su rezultirala tekstualnim, vizualnim i materijalnim reprezentacijama izvanoeuropskoga d/Drugog) poklapaju se s počecima institucionalizacije hrvatske etnologije, no, iako ih se često smatra začecima ili pionirskim pokušajima istraživanja izvanoeuropskih kultura, izostavljeni su iz suvremenih paradigmatičkih formulacija (povijesti) etnologije i antropologije. Ipak, ovi povijesni kontakti s izvanoeuropskim d/Drugima otvaraju bitna pitanja o naravi etnološkog terena (nekada i danas) i javnog djelovanja etnologije i antropologije (nekada i danas).

Cilj je izlaganja kontekstualizirati i problematizirati ove povijesne kontakte upirući se o arhivske i historiografske izvore te teorijski i analitički okvir postkolonijalnih studija, odgovarajući na poziv Bernarda Cohna (1987, 1996) za historiziranje antropologije i pozive *Izvještaja o restituciji afričke kulturne baštine* (*Rapport sur la restitution du patrimoine culturel africain*; Surr i Savoy 2018) za osmišljavanje i uspostavljanje novih odnosa s ljudima i mjestima. Izlaganje će u tom smislu raspraviti koncept restitucije (usp. Čapo Žmegač 2006, Surr i Savoy 2018) kako bi otvorilo problematiku javnog djelovanja hrvatske etnologije i antropologije i njezine odgovornosti prema europskim i izvanoeuropskim d/Drugima.

Tomislav Augustinčić asistent je i student posljediplomskog studija pri Odjelu za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru i aktívni član udruge SF:ius. Njegovo istraživanje za doktorski rad problematizira sudjelovanje južnih Slavena u kolonijalizmu krajem 19. i početkom 20. stoljeća i ambivalentnost subjektiviteta, analizirajući ostavštinu braće Mirka i Stjepana Seljana. Istraživački interesi mu obuhvaćaju polja studija postkolonijalizma, studija društvenog sjećanja, studije postsocijalizma, književnu antropologiju i mediteranistiku.

Tomislav Barhanović

MUZEJ SINJSKE ALKE
tomislav.barhanovic@gmail.com

Muzej Sinjske alke – etnolog muzealac u radu sa živom baštinom

Alkarski dvori s Muzejom Sinjske alke smješteni su u jednom od rijetko sačuvanih mletačkih kvartira (vojarna za smještaj konjice) u Dalmaciji. Uspostavljanjem Alkarskih dvora u starom baroknom kvartiru konačno su se stekli uvjeti da viteška igra Sinjska alka dobije svoj reprezentativni muzejski okvir koji će 365 dana u godini biti potpuno otvoren javnosti, namjernicima, ekskurzijama i prije svega samim Sinjanima.

Muzej je svečano otvoren 8. kolovoza 2015. godine u sam osvit proslave velike obljetnice. Tako je u ozračju slavlja tri stoljeća postojanja, Viteško alkarsko društvo i Muzejski fundus starih alkarskih odora i opreme našao mjesto pod primjerenim krovom i u sugestivno uređenom ambijentu.

Muzej Sinjske alke svojim stalnim postavom doseže najviše muzejske standarde, prezentacijske i tehnološke te tako staje uz bok ostalih vrhunskih muzeja u Republici Hrvatskoj. Sam prostor je inkorporiran u centralni dio Alkarskih dvora kao poveznica od ulaza Petrovac na jugu do Vojvodinih prostorija na sjeveru. Muzejski postav uključuje mnoštvo odora, opremu i oružje sinjskih alkara i alkarskih momaka te alkarske statute i pravilnike koje donosi u suvremenoj digitalnoj formi. Posebnu atrakciju postava predstavlja prikaz alkarske povorke načinjen u prirodnoj veličini, a prikazana je i rekonstrukcija bitke pod Sinjem iz 1715. gdje posjetitelji u multimedijalnom okruženju mogu doživjeti tu slavnu bitku.

Priča koju će vam ispričati uz pomoć muzejske građe nezamjenjiv je dio povijesti i grada Sinja i Cetinske krajine i Republike Hrvatske, a osnovna misao vodilja je da se svakom posjetitelju približi ova nezamjenjiva kulturna baština koju je prepoznao i UNESCO.

Realizacijom Muzeja Sinjske alke Republika Hrvatska je dobila modernu muzejsku ustanovu koja javnom prezentacijom vodi računa o strukturi svojih posjetitelja, i koja čuva, štiti, restaurira ali i prezentira naslijeđenu građu u skladu s današnjim vremenom i suvremenim promišljanjima o muzejima kao prvenstveno kulturnim, a onda i znanstvenim i pedagoško-edukativnim institucijama.

Prava vrijednost Muzeja Sinjske alke leži u njegovoj snažnoj potpornoj ulozi Alki. Natjecanje se održava samo jednom godišnje, ali sada zahvaljujući

muzeju, tijekom cijele godine posjetitelji imaju priliku detaljnije pregledati sve što Alka znači, a što na trkačkoj stazi nije moguće uočiti u jednom danu.

Tomislav Barbanović, profesor povijesti i etnologije, diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 2017. god. obavlja poslove kustosa u Muzeju Sinjske alke. Temeljni posao kojim se bavi jest stručna i znanstvena obrada i sistematizacija muzejskih zbirki, trajna zaštita muzejske građe, muzejske dokumentacije te njihovo interpretiranje i prezentiranje javnosti putem muzejskog postava te kao stručni vodič kroz muzejski postav pruža informacija o muzejskim zbirkama i muzeju. Također, surađuje s domaćim i stranim medijima, KUD-ovima te drugim djelatnicima u kulturi u svrhu predstavljanja stalnog postava i rada muzeja široj javnosti, procjenjuje autentičnost predmeta te njihovu socijalnu i kulturnu vrijednost. U suradnji s preparatorima i restauratorima brine o održavanju i očuvanju muzejske zbirke i obavlja digitaliziranje, katalogiziranje i inventarizaciju muzejske građe.

dr. sc. Melanija Belaj

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU
melanija@ief.hr

dr. sc. Ana-Marija Vukušić

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU
anamarija@ief.hr

Kako utišati istraživačicu, a pustiti volonterku i obrnuto: o metodološko-etičkim dvojbama delikatnih etnografija

U ovom radu prikazat ćemo etičke i metodološke dileme s kojima smo se susrele istražujući pojedine aspekte života beskućnika i siromašnih građana u Zagrebu. Istraživanje traje više od godinu dana, a odnosi se na podjelu besplatnih obroka za ranjive skupine ljudi koju volonterske inicijative organiziraju dva puta tjedno u centru grada. Prema nekim procjenama, u Hrvatskoj ima dvije tisuće apsolutnih beskućnika, od kojih polovica živi u Zagrebu. Osim apsolutnih beskućnika, istraživanjem su obuhvaćene i osobe koje nisu beskućnici u strogom smislu riječi, ali im je egzistencija svakodnevno ugrožena (nezaposlenost, neredoviti radni odnos, vrlo niske mirovine, bez vlastite imovine i sl.). Posebnu pozornost posvetit ćemo karakteristikama pristupa terenu i promjenama fokusa istraživanja i naše istraživačke pozicije uzrokovane urojenjošću u teren i upoznavanjem subjekata istraživanja (autsajder/insajder, promatranje, sudioničko promatranje/volontiranje, itd.). Razvoj odnosa s ispitanicima omogućio nam je dublji uvid u određene značajke njihovih života, ali nas je iz etičke perspektive naveo na stalno propitivanje naše istraživačke pozicije, primjerenosti klasičnih i improviziranih metoda te prezentacije rezultata na način koji bi dao jasan glas društvu i relevantnim institucijama, a da pritom ne ugrožava dignitet subjekata istraživanja.

Melanija Belaj je viša znanstvena suradnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Autorica je dviju knjiga: „Vino, rakija i limončelo. Etnografija obiteljske proizvodnje i konzumacije alkoholnih pića“ (2018) i „Obiteljska fotografija. Kulturnoantropološka perspektiva“ (2020), te suurednica knjige „Turist kao Gost. Prilozi kulinarskom turizmu“ (2009). Također je i glavna urednica Etnološke tribine - znanstvenog časopisa Hrvatskog etnološkog društva. Većina njezinih znanstvenih interesa vezana je uz kulturu prebrane - rodnu i simboličku ulogu brane i pića u kulturnom kontekstu, kulinarski turizam i društvene prakse otvorenih tržnica brane. Njezina novija istraživanja vezana su za svakodnevni život beskućnika u gradu Zagrebu.

Ana-Marija Vukušić, viša znanstvena suradnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Autorica je knjige „U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke“ (2015), suurednica zbornika Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi (2015) i COVID-19 u humanističkoj perspektivi (2022) te autorica više znanstvenih i stručnih radova. U dosadašnjem se radu bavila temama iz područja antropologije društvenog sjećanja i pamćenja, etnografije migracija, kritičkih studija baštine te etnografije brizičnosti. U novije vrijeme bavi se istraživanjima beskućništva u gradu Zagrebu. Članica je uredništva časopisa Narodna umjetnost Instituta za etnologiju i folkloristiku.

dr. sc. Iris Biškupić Bašić

ETNOGRAFSKI MUZEJ ZAGREB
irisbb@emz.hr

Kako je zaboravljena vještina u rukama mladih oživjela

Izlaganje je nastalo na osnovu dugogodišnjeg stručnog i znanstvenog rada vezanog uz temu tradicijskih dječjih igračaka, a koje je rezultiralo povećanjem fundusa Etnografskog muzeja, niza izložbi, objave stručnih i znanstvenih tekstova te je utjecalo na zajednicu u cjelini. Uz kratak uvod u temu, izlaganje usmjeravam na najnoviji projekt nazvan „Čuvari baštine“, Centra izvrsnosti Splitsko dalmatinske županije u provedbi Obrtne tehničke škole u Splitu i profesorice Maje Krišto. Da je zajednica inicijator i sukreator stručnih znanja i projekata dokazuje upravo ovaj navedeni primjer o kojem će u izlaganju biti riječi, ali s naglaskom na odjeke etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja koja se odražavaju na zajednicu koja ih prepoznaje i uključuje u svoje djelovanje što je i u navedenom projektu bio slučaj. Učenici Obrtne tehničke škole izrađivali su zelovske tradicijske drvene dječje igračke čija je izrada na tom prostoru početkom 21. stoljeća u potpunosti prestala. Tako su učenici smjera stolar, drvodjeljski i tehnički dizajner, autoelektričar, autolimar uz pomoć stručnog vodstva nastavnika izradili šezdeset i pet igračaka prema pet različitih originalnih motiva te na taj način revitalizirali ove zaboravljene dječje igračke. Rezultat njihova marljiva rada bilo je osvojeno Prvo mjesto na Festivalu izvrsnosti. Predstavljanjem ovoga sveobuhvatnog i cjelovitog

projekta koji je povezo društvene čimbenike - nastavnike, učenike, znanstvenike, muzejske djelatnike, lokalno stanovništvo, medije i druge, pokazat će kako sinergija zajednice i etnologa/kulturnih antropologa može uroditi kvalitetnim projektima koji uz edukaciju djece i mladih bude svijest o baštini i revitaliziraju je na dobrobit cjelokupnog društva.

Iris Biškupić Bašić zaposlena je u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Tijekom godina područje rada i istraživanja usmjerila je na proučavanje etnografskih tema – dječjih igračaka, obrta, medičarsko-svećarskog obrta, nematerijalne baštine te odnosa tradicije i suvremenosti u istraživanju navedenih tema. Autorica je više od pedeset izložbi u Hrvatskoj i inozemstvu. Objavljivala je radove u monografijama, časopisima, katalozima te pisala scenarije za filmove s etnološkim temama. Diplomirala je etnologiju, povijest umjetnosti i bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a na istom je fakultetu magistrirala i doktorirala. Za zasluge u kulturi odlikovana je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

dr. sc. Katarina Bušić

ETNOGRAFSKI MUZEJ ZAGREB
kbusic@emz.hr

Etnolog i amaterizam

Pojedini su etnolozi/kulturni antropolozi, u skladu sa znanjima koja imaju i osobnim afinitetima, kao i slijedom gotovo stoljetne tradicije javne prakse folklora, posebno angažirani u okviru sustava vrednovanja izvedbi i srodnih ostvarenja amaterskih kulturno-umjetničkih udruga u Hrvatskoj. Suvremena folklorna djelatnost dijelom je proizvod povijesnog razvoja znanstvene discipline (etnologije), a i danas „struka“ istraživanjem i/ili ciljanim angažmanom nužno utječe na tematizirane kulturne prakse. Djelovanje struke u tom društvenom kontekstu može se razmotriti iz više aspekata. Brojnost i djelatnost „folklorša“ ne mogu etnologu ostati nevidljive, tim više što folklorna zajednica ima određene kulturne potrebe i očekivanja od struke. S druge strane, to područje etnolog doživljava kao teren na kojemu se odvijaju suvremene prakse primjene onih kulturnih pojavnosti kojima se možda primarno bavi u znanstvenom i/ili stručnom radu.

Složeni odnosi su-kreiranja kulturnih praksi, ali i dileme s kojima se pritom „stručnjak“ susreće, prikazat će kroz prizmu rada u Etnografskom muzeju (kustos-voditelj zbirki) i na temelju dugogodišnjega praktičnog iskustva vrednovanja scenske primjene narodnih nošnji na smotrama folklora. Stručne uloge nisu uvijek jednoznačne, nego uvjetovane općim okolnostima društvenog angažmana i potrebama samih korisnika. Davanje građe na uvid, usmjerenje i praćenje izrade i/ili rekonstrukcije i folklorne primjene nošnji, angažman u kulturnim događanjima zajednice i dr. nosi profesionalnu i društvenu

odgovornost, a također pridonosi uspostavljanju kontakata, zbližavanju s pojedincima i zajednicom i stjecanju novih znanja koja se primjenjuju u svakodnevnom (muzejskom) radu.

Katarina Bušić je muzejska savjetnica Etnografskog muzeja u Zagrebu. Autorica je, koautorica i kustosica izložbi, autorica kataloga, znanstvenih, stručnih i popularnih članaka. Članica je HED-a, Vijeća za kulturno-umjetnički amaterizam (Ministarstvo kulture i medija RH, Grad Zagreb), Povjerenstva za dodjelu statusa i znaka Obrt s tradicijom/Umjetnički obrt pri Hrvatskoj obrtničkoj komori, stručnih povjerenstava za vrednovanje scenskog folklornog stvaralaštva na smotrama folklora u Hrvatskoj. Dobitnica je Godišnje nagrade HED-a „Milovan Gavazzi“ u kategoriji muzejskoga rada (2019.) i Posebnoga priznanja za stručni rad na području primijenjene etnologije te doprinosa vidljivosti etnološke i kulturnoantropološke struke u Hrvatskoj i inozemstvu (2015.).

dr. sc. Naila Ceribašić

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU, ZAGREB
naila@ief.hr

Su-stvaranje znanja o diskografskim izdanjima: suradnja i prijedori suradnje

Suradnja s entuzijastima istraživačima – tj. *do-it-yourself* (DIY) istraživačima – diskografske industrije kao novom skupinom etnomuzikoloških suradnika je u bitnome drukčijeg karaktera i donosi drukčije izazove negoli je to u slučaju klasičnih etnomuzikoloških terenskih suradnika (nositelja određene lokalne tradicije). Usprkos snažne i dugovječne identifikacije s predmetom istraživanja, on je izvan samih DIY istraživača, podjednako kao i etnomuzikologa. No, razliku čini širi kontekst same istraživačke strasti; to da su DIY istraživači najčešće ujedno i kolekcionari, arhivisti, kustosi, ton majstori koji digitaliziraju zapise, su-stvaratelji digitalnih repozitorija i sl.; dakle, tako su svestrano uključeni u proizvodnju diskografske baštine da se može reći da nalikuju klasičnim etnomuzikološkim terenskim suradnicima. Etnomuzikolozi su pak novopridošlice bez navedenih dodatnih umijeća i aktivnosti. Njihove akademske kvalifikacije ne mogu nadoknaditi taj „manjak“. Riječ je i o različitim krajnjim ciljevima: za DIY istraživače je to rast interesa i podizanje svijesti javnosti (uključujući napose i državne te vodeće kulturne i znanstvene institucije) o vrijednosti diskografske baštine, što je dio njih odavno već konkretizirao i zahtjevom za utemeljenjem nacionalnoga zvučnog arhiva. Ciljevi projekta o kojemu je ovdje riječ su pak skromniji, no svakako usmjereni na razumijevanje diskografske industrije u kulturnom i društvenom kontekstu, što DIY istraživačima i nije odveć bitno. Još i važnije, ako se izuzme sama diskografija (u užem značenju sustavnog i cjelovitog skupa osnovnih podataka o pločama i snimaka) triju zagrebačkih tvrtki, koja jest izrađena u okviru projekta, te ako se izuzmu same (pre)snimke u mjeri u kojoj jesu dostupne, najveći

dio preostale građe čine tek krhotine podataka koje treba valjano povezati kako bi se došlo do (koliko je moguće) pouzdanog specifičnog zaključka, iz takvih gradilo one općenitije, itd. Transparentnost procesa saznavanja pokazuje se upravo neizostavnom, no malo koji entuzijast istraživač joj pridaje pozornost. Prijepori suradnje na tom novom istraživačkom polju bit će potkrijepljeni primjerima, žargonski rečeno, *rekla-kazala* i *bla-bla* tumačenja, oba u kontekstu digitalne demokratizacije znanja koja je ovdje nesumnjivo na djelu.

Naila Ceribašić je znanstvena savjetnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku i naslovna profesorica etnomuzikologije na Sveučilištu u Zagrebu. Kronološki, njezina istraživanja i publikacije obuhvaćaju tradicijsku glazbu istočne Hrvatske, pitanja etnomuzikološke analize, procese festivalizacije i baštinizacije, glazbu u kontekstu rata i političkih promjena, rodne aspekte glazbovanja, glazbene izričaje etničkih manjina, teorije i metode u etnomuzikologiji, program nematerijalne kulturne baštine i ranu diskografsku industriju u Hrvatskoj. Voditeljica je projekta "Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih".

dr. sc. Joško Čaleta

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU, ZAGREB
josko@ief.hr

Zbirka gramofonskih ploča Damira Tončića u Državnom arhivu u Splitu

Cilj izlaganja je predstaviti značajnu zbirku gramofonskih ploča Splitsanina Damira Tončića koja je pohranjena u Državnom arhivu u Splitu. Damir Tončić (pl. Sorinjski) godinama je prikupljao gramofone i stvarao zbirku gramofonskih ploča iz tri različita tehnološka razdoblja: više od tisuću primjeraka šelak gramofonskih ploča na 78 okr. u min. iz akustičnog razdoblja (1898–1925) i električnog razdoblja (1925–1960), te osamstotinjak vinil ploča na 33 i 45 okr. u min. iz razdoblja 1950–1995.

Damir Tončić je samo jedan od kolekcionara zahvaljujući kojima je sačuvan važan dio glazbene i izvedbene povijesti, naime sama snimljena glazba. Kao pasionirani kolekcionar nije propuštao prilike za nabavkom novih ploča, za što je utrošio nemale iznose, a sve u svrhu prikupljanja željene građe. Isto tako, komunicirao je s drugim istaknutim kolekcionarima i bio član raznih društava i udruga ljubitelja glazbe u Hrvatskoj, bivšoj Jugoslaviji i Italiji, pritom kontinuirano ukazujući na potrebu utemeljenja nacionalnog zvučnog arhiva. Njegovom smrću zbirka je dana na čuvanje Državnom arhivu u Splitu (zbirka fono gradiva HR DAST 627; voditeljica Vendi Ganza).

Tončićeva zbirka svjedoči o kulturnoj raznolikosti i ljudskoj kreativnosti kroz prizmu diskografske produkcije i recepcije tijekom 20. stoljeća te istovremeno pridonosi jačanju svijesti o diskografskim izdanjima kao važnom dijelu kultur-

ne baštine. Osim toga, otvara i pitanja o prirodi kolekcionarstva: Što je to što potiče ljude poput Tončića da postanu kolekcionari? Što je tako privlačno u posjedovanju toliko mnogo ploča? Zašto ljudi skupljaju brojne predmete (u ovom slučaju gramofonske ploče) i brinu li što će se dogoditi nakon njihove smrti?

Joško Čaleta je znanstveni suradnik na Institutu za etnologiju i folkloristiku i naslovni docent na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Uz istraživački rad pretežno usmjeren na glazbene prakse Dalmacije i dalmatinskog zaleđa, njegovi znanstveni interesi obuhvaćaju i fenomen nematerijalne kulturne baštine i primijenjenu etnomuzikologiju. Osim toga, aktivan je kao skladatelj, obradivač, dirigent, voditelj vokalnih skupina (osobito klapa) te producent koncerata tradicijske glazbe, festivala i nosača zvuka. Znanstveni je suradnik na projektu "Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih".

Kristina Krakić

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
kristinakratic2@gmail.com

Lea Glavaš

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
lea.glavas.9@gmail.com

dr. sc. Hrvoje Čargonja

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
hrvcarg@gmail.com

Kriza, nestašica, samoća... – etnografija života u izoliranim područjima na primjeru ljudi starije životne dobi na Baniji

Život ljudi koji žive u izoliranim područjima, posebice onih starije dobi, uvelike se razlikuje od života ljudi koji žive u manje izoliranim područjima. Cilj izlaganja jest istražiti i identificirati primjere izolacije u zabačenim prostorima, odrediti stavove i vrijednosti ciljane skupine, istražiti potencijalne poteškoće s kojima se susreću te ulogu nadležnih institucija kada se radi o poboljšanju kvalitete života na izoliranim područjima. Uz geografsku izolaciju usko je vezana i socijalna te dolazi do izražaja svojevrsna zakinutost koja proizlazi iz pasivnosti nadležnih institucija. Samoća, kriza, loša infrastruktura i pasivnost institucija samo su neke od poteškoća s kojima se susreću, a obitelj i humor pomažu im u nošenju s istim. Svatko od tih marginaliziranih i zaboravljenih ljudi ima svoju jedinstvenu priču koju žele podijeliti s nekim tko će joj dati neku vrijednost. Pri provođenju istraživanja korišteni su neformalni po-

lustruirani intervjui s osobama starije životne dobi koje žive na području Velike Graduse (u sastavu općine Sunja) i Trnjana (grad Sisak) i promatranje sa sudjelovanjem na navedenim područjima.

Kristina Krakić rođena je u Sisku 2002. godine. Po struci hotelijersko-turistički tehničar, upisala je preddiplomski studij antropologije i anglistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2021. godine. Tijekom dosadašnjeg studija sudjelovala je u više istraživanja i projekata, a područja znanstvenog interesa su joj kulturna i socijalna antropologija, antropologija svakodnevnice i primijenjena antropologija. Članica je Kluba studenata antropologije "Prometheus" i dio uredništva novog broja "Antropološkog almanaha".

Lea Glavaš rođena je 2002. godine u Sisku. Osnovnu i srednju školu završila je u Petrinji, a trenutno studira antropologiju i kroatistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Članica je kluba studenata antropologije «Prometheus» te urednica časopisa «Antropološki almanah».

Hrvoje Čargonja docent je na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje kolegije o antropologiji Indije, šamanizmu i religijskom iskustvu u antropologiji. Diplomirao je molekularnu biologiju na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu, a doktorirao iz kulturne antropologije na Filozofskom fakultetu. Tema doktorske disertacije bila mu je religijsko iskustvo u Međunarodnom društvu za svjesnost Krišne pod mentorstvom profesora Gavina Flooda s Oxfordskog centra za hinduističke studije, Sveučilišta u Oxfordu. Terenska istraživanja provodio je u Hrvatskoj, Ujedinjenom kraljevstvu i Indiji, a istraživački interesi su iz područja: kulturna fenomenologija, Hare Krišna pokret i fenomenologija religijskog iskustva.

Anita Čota

OSNOVNA ŠKOLA TRILJ
anita399ch@gmail.com

Daria Domazet

MUZEJ CETINSKE KRAJINE – SINJ
daria.domazet@mck-sinj.hr

Oživljavanje kolektivne memorije zajednice na primjeru tradicionalnog odijevanja Cetinske krajine

Nastavno na izradu Konceptije stalnog postava, Muzej Cetinske krajine – Sinj tiskao je 2022. godine Katalog Zbirke tradicijskog tekstila. Tom je prilikom uočena ne samo nedostatnost obrade tekstilne građe Cetinske krajine u znanstvenim krugovima (arheološkim, povijesnim, etnografskim), nego i nedostupnost adekvatnih ispitanika u zajednici koji još čuvaju spoznaje o tradicionalnom odijevanju. Te pojave uzrokuju i poteškoće opstojnosti i krivoga interpretiranja kulturnoga identiteta osobito kod mlađega naraštaja. Ovim ćemo izlaganjem

nastojati ponuditi ne samo razloge uvjetovanosti kolektivne amnezije, nego i rješenja kako istu očuvati od zaborava, posebno se oslanjajući na obrazovni sektor.

Anita Čota diplomirala je sociologiju i geografiju na Sveučilištu u Zadru 2005. godine. Od tada radi u osnovnim i srednjim školama, a od 2012. godine zaposlena je na puno radno vrijeme kao učiteljica geografije u osnovnoj školi Trilj. U OŠ Trilj voditeljica je Tima za darovite – višegodišnjeg projekta ostvarenog u suradnji s Centrom izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije. Dio je autorskog tima u izradi scenarija poučavanja iz geografije za 6., 7. i 8. razred osnovne škole objavljenih na Edutoriju Hrvatske akademske i istraživačke mreže CARNET. Sudionik je niza međunarodnih i državnih projekata; Global schools program, Platon, ATS2020, BioMOZAİK – krš i more, Mensi i dr.

Daria Domazet diplomirala je arheologiju i povijest na Sveučilištu u Zadru 2003. godine. Zaposlenica je Muzeja Cetinske krajine od 2007. godine u svojstvu više kustosice, a voditeljica je Povijesnog i Arheološkog odjela. Funkciju ravnateljice Muzeja obnaša od 2016. godine. U području znanstvenog interesa ima vrlo širok spektar aktivnosti: od arheoloških istraživanja, muzejsko-pedagoškoga rada, pisanja priča za djecu etnološkoga karaktera, postavljanja stalnih i povremenih izložbi te objavljivanja stručnih i znanstvenih radova od kojih se, u kontekstu etnologije, može istaknuti suautorstvo Kataloga Zbirke tradicijskoga tekstila.

Valentina Dačnik

HRVATSKI SABOR KULTURE
valentina.dacnik@gmail.com

Uloge u javnom životu zajednica kojima pripadam – između zajednice kao inicijatora i sukreatora stručnih znanja te projekata i projektnih ostvarenja

Kao etnologinja i stručna suradnica za plesnu kulturu pri Hrvatskom saboru kulture, jedan od poslova koje obavljam je osmišljavanje i oblikovanje plana i programa rada koji obuhvaća edukativne programe, organizaciju manifestacija te poslove međunarodne suradnje. U toj poziciji razmišljam kao netko iznutra koji piše projekte i želi ostvariti programske i financijske ciljeve zajednice koju predstavljam, ali i kao stručnjak izvana koji propituje održivost predloženoga te kroz određenu pisanu formu ostvaruje kontakt s osobom ili grupom koja procjenjuje prijavnu dokumentaciju. Nadalje, koordiniram županijske i regionalne smotre folkloru u suradnji s lokalnim organizatorima po pitanju odabira stručnih povjerenstava. U tim procesima intenzivne kontakte ostvarujem sa stručnjacima/znanstvenicima, predstavnicima folklornih amatera, udruga i javnih ustanova te s predstavnicima jedinica vlasti. Balansiram između svih dionika i pritom kao etnologinja nastojim biti autorefleksivna kako bi rezultat bio uspješno realizirani projekt, u ovom slučaju folklorni susret – koncert ponajboljih amaterskih folklornih skupina ili ansambala. U obavljanju poslova tajnice kulturno-umjetničkog društva dio kontakata

se preklapa, a intenziviraju se oni neposredni, osobito s veteranima društva. Razgovori i zajednička iskustva koja dijelimo kao članovi KUD-a postaju izvori ideja za organizaciju različitih aktivnosti na dobrobit lokalne zajednice u kojoj stručnim znanjima doprinosim očuvanju i kvalitetnoj prezentaciji tradicijske kulture. Tada također iniciram i sukreiram nove projekte. U trenucima u kojima svoja znanja i iskustvo primjenjujem u evaluacijama projekata ili u radnim skupinama, u kontaktu sa stručnom i akademskom zajednicom, primjećujem da zajedničkim promišljanjima i preporukama utječemo između ostalog na onu istu zajednicu iz koje dolazim, a to implicira novu razinu suodnosa. Svi ti kontakti različiti su u intenzitetu, formi i svrhama pa tako stvaraju i različite razine odnosa. Rezultiraju kreiranjem i prenošenjem znanja, iskustava i aktivnosti u kojima kao uključeni dionici stalno prelazimo zamišljenu crtu između *autsajdera* i *insajdera*.

Valentina Dačnik je diplomirana etnologinja i profesorica povijesti umjetnosti, rođena 1982. u Zagrebu. Završila je IV. gimnaziju te diplomirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorandica je na Poslijediplomskom doktorskom studiju Humanističke znanosti Sveučilišta u Zadru. Od 2008. stalno je zaposlena u Hrvatskom saboru kulture kao stručna suradnica za plesnu kulturu, projekt i event manager za 10 do 12 projekata godišnje. Urednica je stručnih edicija „Hrvatske narodne nošnje“ i „Narodni plesovi Hrvatske“. Predstavnica u međunarodnoj Amateo mreži za aktivnu participaciju u kulturnim djelatnostima. Aktivno sudjeluje u različitim zajednicama i doprinosi svojim znanjima i iskustvom. Objavljuje radove u stručnim i ostalim publikacijama. Članica je Hrvatskog etnološkog društva.

Tatjana Enderić

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
tenderic@ffzg.hr

Pregovaranje između metoda i etike: Provođenje terenskog istraživanja u klinikama koje provode postupke medicinski potpomognute oplodnje (MPO)

Ovo izlaganje istražuje jedinstvene izazove s kojima se autorica suočava prilikom terenskog istraživanja u kontekstu klinika za MPO. Fokusirajući se na preklapanje polja medicinske antropologije i reproduktivnog zdravlja, rad ima za cilj rasvijetliti složenost metodološkog pristupa i etičkih pitanja s kojima se antropolozi susreću prilikom provođenja istraživanja u tako osjetljivom okruženju. Klinike za MPO predstavljaju ključna mjesta za razumijevanje iskustava pojedinaca koji se bore s reproduktivnim izazovima. Međutim, proces terenskog istraživanja u tim klinikama predstavlja brojne metodološke i etičke dileme. Cilj ovog rada je identificirati i analizirati ključne izazove s

kojima se antropolozi susreću u ovom specifičnom istraživačkom okruženju. Jedan od glavnih izazova leži u dobivanju pristupa klinici i uspostavljanju dobrog odnosa s pacijentima, medicinskim osobljem i zdravstvenim djelatnicima. Visoka razina privatnosti i raspona emocija prisutnih tijekom MPO tretmana zahtijevaju osjetljivost i izgradnju povjerenja između antropologa i sudionika istraživanja. Dodatno, etičke brige vezane uz povjerljivost, privatnost i informirani pristanak dodatno otežavaju proces terenskog istraživanja. Osim toga, dinamična priroda kliničkog okruženja stvara praktične izazove. Antropolozi se mogu suočiti s ograničenim vremenskim okvirom, strogim protokolima i ograničenjima pristupa zbog kliničkih prioriteta i povjerljivosti informacija. Održavanje ravnoteže između potreba istraživačkog projekta i ograničenja kliničkog okruženja zahtijeva pažljivo pregovaranje i istraživačku prilagodljivost. Ovo izlaganje također kritički razmatra implikacije dinamike moći između antropologa i sudionika unutar konteksta klinike za MPO. Antropolozi moraju biti svjesni svoje pozicije i potencijala za iskorištavanje ili štetu te se truditi održati etičan i pravedan proces istraživanja. Ovaj rad doprinosi široj raspravi o složenosti terenskog istraživanja u klinikama za MPO.

Tatjana Enderić završila je 2018. godine diplomski studij antropologije te etnologije i kulturne antropologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je na temi „Tijelo u pokretima zdravog načina života“ proučavajući koncept tijela u okviru Herbalife tvrtke. S ciljem dodatnog usavršavanja, 2017. godine upisuje studij biokemije i genetike (Medical School, Swansea University) u Velikoj Britaniji. Godine 2021. diplomirala je na temi „Razlika u urođenom antivirusnom imunološkom odgovoru između trudnica i netrudnica“. Iste godine zaposlena je kao asistentica na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju, FFZG. Godine 2022. upisuje Doktorski studij etnologije i kulturne antropologije te se bavi istraživanjem u okviru medicinski potpomognute oplodnje u Hrvatskoj.

Marija Gačić

HERITAGE CHASER – PLATFORMA ZA PRIMIJENJENU ETNOLOGIJU
heritagechaser@gmail.com

Etnologinja u realnom sektoru: izazovi privatnog poduzetništva u kulturi

Nakon rada u kulturnim ustanovama i uočivši realne potrebe terena u Slavoniji, etnologinja Marija Gačić odvažila se pokrenuti vlastiti posao i razvijati privatnu djelatnost u kulturi kroz Heritage Chaser – Platformu za primijenjenu etnologiju. U izlaganju će autorica izložiti primjere svoga rada koji se temelje na kontaktima sa zajednicama i to kroz edukacije o procesima upravljanja baštinom, interpretacije baštine, organiziranje kreativnih programa za djecu u ruralnim područjima, produkciju folklornih manifestacija i stručno-znanstveno djelovanje. Autoetnografskim pristupom propitat će etičke implikacije svoga rada, kao i odgovornosti koje proizlaze iz njene pozicije stručnjakinje

u zajednici/zajednicama u kojoj/kojima živi. Kroz primjere Muzeja bećarca i Bećarfesta dodatno će razjasniti svoju posredničku ulogu koju ostvaruje radom i životom na terenu. Fokus izlaganja bit će na potencijalima etnološke struke u području poduzetništva u kulturi kroz konkretne primjere ostvarenih i planiranih projekata Heritage Chaser – Platforme za primijenjenu etnologiju.

Marija Gačić magistra je etnologije i kulturne antropologije od 2010. godine. Nakon više godina rada u Posudionici i radionici narodnih nošnji te Muzeju Đakovaštine, 2021. godine pokrenula je vlastitu Platformu za primijenjenu etnologiju „Heritage Chaser“. Djelovanjem na području istočne Slavonije ostvaruje brojne uspješne projekte s lokalnim zajednicama od kojih se može istaknuti angažman u procesu nastanka Muzeja bećarca, stručno suradništvo s nekoliko smotri i folklornih festivala u Slavoniji, ali i brojni kreativni projekti s djecom, etnografske izložbe, stručno-znanstveni programi te redovito objavljivanje. Trenutno je u završnoj fazi izrade doktorske disertacije pod naslovom „Javne uporabe narodnih nošnji u istočnoj Slavoniji od 1990-ih do danas“.

mr. sc. Ljubica Gligorević

ljubicagligorevic235@gmail.com

Realizacija kontakta sa suradnicima na terenu putem medija

Uz brojne metode istraživanja, etnološko-kulturnoantropološki rad vezan je i uz stalna propitivanja, provjere i razgovore sa suradnicima *na terenu*. Ništa neuobičajeno od utemeljenja etnološke struke i znanosti do danas. Ali o svemu tome, uz manje dogovore, a više spontano, razgovarati i s medijima, nova je prigoda za suradnike koji na to pristanu. U vremenskom razdoblju od 2006. do 2009. snimljeno je 99 jednosatnih autorskih televizijskih emisija *Gori lampa* za Vinkovačku televiziju, koje se od tada stalno repriziraju. Priče su to s terena, priče iz muzeja, glazba, svirka, napjevi, sve prilagođeno razdoblju godine u vrijeme prikazivanja. Sudionici su svojim kazivanjima, znanjima i vještinama na određeni način postali *selebri* u mjestu i okolici, a iznad svega učinjena je velika promidžba bogatom tradicijskom životu i kulturi istočne Hrvatske. S druge strane, etnologinja je trebala dobro poznavati razgovornu i snimanu problematiku na svim razinama kako bi mogla ostvariti kvalitetne razgovore, donijeti potrebne komentare i zaključke, a da sve bude razumljivo gledateljima. Pretpostavlja se da medijska prezentacija i javnost stvaraju kritičnu masu za suvremeno prihvaćanje tradicijskih praksi, umijeća i njihovih nositelja te naprednih etnoloških misli modernoga vremena u kojem živimo. Registriranje etnografsko-etnoloških praksi medijski zabilježenih u suvremenom trenutku i identifikacija strukturalnih suodnosa u sprezi s javnošću bit će polazišta za pristup interpretaciji građe, njenoj analizi, komparaciji i sintezi, kao i reinterpretaciji određenih etnološko-kulturnoantropoloških tekstova uz predloženu temu izlaganja.

Ljubica Gligorević je dugogodišnja kustosica etnologinja i muzejska savjetnica Gradskoga muzeju Vinkovci. Istražuje i obrađuje sve oblike i očitovanja tradicijskoga života i kulture vinkovačkoga kraja, područja Vukovarsko-srijemske županije i istočne Hrvatske. Ustrojila je etnološke muzejske zbirke i Etnološki odjel s izrazito bogatim i raritetnim fondusom predmeta te respektabilnu fotografsku, fonografsku i drugu sekundarnu dokumentaciju. Autorica je i koautorica preko 60 etnoloških izložbi s ili bez kataloga, multimedijalnoga etnološkog postava Etnologija Vinkovaca i okolice na površini od 700 m². Uz Etnološki postav, izdano je više različitih promidžbenih izdanja na pet jezika i upriličeno 158 kulturoloških događanja unutar multimedijalnog prostora. Napisala je preko dvije stotine stručnih i znanstvenih radova, preko 150 stručno-popularnih članaka, nekoliko knjiga, uredila je 50 arhiviranih tjednih jednosatnih radijskih emisija „Iz tradicijskog života“ i 50 autorskih jednosatnih tjednih emisija - tonskih zapisa uz dječji tradicijsko/suvremeni svijet (Radio Vinkovci, 1993.-1994.) te 99 tjednih jednosatnih televizijskih emisija s etnološko / muzeološkom podlogom „Gori lampa“ (Vinkovačka televizija, 2006.-2009.). Za svoj rad dobitnica je triju Nagrada za životno djelo i više drugih pojedinačnih nagrada i priznanja. Uvrštena je u Personalni arhiv zaslužnih muzealaca Muzejskog dokumentacijskog centra, Zagreb.

mr. sc. Sanja Grković

MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA REPUBLIKE HRVATSKE
sanja.grkovic@min-kulture.hr

O etnološkim i kulturnoantropološkim kontaktima na temelju šire kontekstualizirane konzervatorske (foto)dokumentacije

Rad nastoji odškrinuti vrata u svijet šire kontekstualizirane konzervatorske ili spomeničke (foto)dokumentacije i time aktualizirati ne tako malen broj baštinskih fotografija – a ovom prilikom naglasak je na fotografijama etnološkog i kulturnoantropološkog predznaka – nastao tijekom stoljetnog djelovanja nacionalne konzervatorske službe, koje donose poredbeno vrijedne prikaze i situacije, nerijetko živopisne, simpatične i nostalgične iz samog života i rada baštinskih skrbitelja. Takva baštinska (foto)dokumentacija, na tješnji ili mekši način vezana uz osnovnu spomeničku tematiku, ukazuje također i na kontinuirane međuinstitucionalne kontakte i suradnje nacionalne Konzervatorske službe te srodnih muzejskih i /ili obrazovno-znanstvenih institucija, pa i na ispreplitanje ingerencija pojedinih svjetlih osobnosti (npr. Gjuro Szabo, Vladimir Tkalčić, Milovan Gavazzi) pridonoseći na taj način širem i slojevitijem sagledavanju i vrednovanju povijesti našeg konzervatorstva, muzejske i obrazovno-znanstvene djelatnosti, u konačnici i nacionalne kulture u cijelosti.

Sanja Grković rođena je u Rijeci (Sušak) 30. travnja 1963. godine. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje pobađala je u Opatiji. Povijest umjetnosti i etnologiju diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1989. godine. Na istom fakultetu magistrirala je 1996. godine s temom Odnos slike i arhitekture u srednjovjekovnom pučkom graditeljstvu Istre

(mentor prof. dr. Radovan Ivančević). Od 1990. do 1994. godine predaje likovnu kulturu, isprva u Centru za obrazovanje u kulturi, a potom, s novim školskim ustrojstvom, u VII. gimnaziji u Zagrebu. Od 1994. zaposlena je u Ministarstvu kulture, Zavodu za zaštitu spomenika kulturne, i njegovim sljednicima, na poslovima fotodokumentacije kulturne baštine. Godine 1996. položila je državni stručni ispit za konzervatora dokumentarista. Iste godine postaje voditeljicom baštinske Fototeke. Autorica je brojnih stručnih radova i izložbi, suradnica na više projekata te autorica i stručna urednica mrežne stranice Fototeka kulturne baštine Ministarstva kulture i medija.

Tomislav Habulin

thabulin1@gmail.com

Praksa folklornog glazbenog amaterizma

Glazbena strana scenske izvedbe često se višestruko propituje i ponekad je teško odrediti granicu između citirane i umjetnički obrađene tradicijske glazbene građe te pripremljene za scensko prikazivanje. Dvojbe su i oko glazbene prilagodbe za scensku primjenu folklornih točaka (izvorni folklor) i umjetničke glazbene obrade (koreografirani folklor). Postavlja se i pitanje kolika je sloboda glazbenih obrađivača i umjetničkih obrađivača te kako oni utječu na oblikovanje tradicijske glazbene građe. U izlaganju ću predstaviti svoj rad kao voditelja reproduktivnog gradskog ansambla, ali i „procjenitelja“ drugih folklornih grupa i pokušat ću ocrtati osobni utjecaj na oblikovanje tradicijskoga glazbenog nasljeđa. Ovi složeni odnosi kreiranja ili su-kreiranja kulturnih praksi, ali i dileme i dvojbe s kojima se „stručnjak/struka“ susreće, prikazat ću nizom glazbenih primjera iz suvremene folklorne djelatnosti u Hrvatskoj.

Tomislav Habulin diplomirao je na Učiteljskom fakultetu i na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Kao glazbeni pedagog zaposlen je u OŠ Sesvetska Sela. Doktorand je Sveučilišta u Zadru iz područja Humanističkih znanosti, smjer etnologija i antropologija. Od 2011. titularni je orguljaš i zborovođa u Svetištu Majke Božje Remetske. U suradnji s Hrvatskom glazbenom mladeži i FA SKUD-a Ivan Goran Kovačić realizirao je niz pedagoško-edukativnih programa o tradicijskoj kulturi. Za Međunarodnu smotru folkloru u Zagrebu od 2019. priredio je niz koncerata crkvenog pučkog pjevanja. Član je Vijeća za kulturno-umjetnički amaterizam (Ministarstvo kulture i medija, Grad Zagreb).

dr. sc. Tanja Halužan

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU, ZAGREB

tanja@ief.hr

Mjesto institucionalnih i privatnih zbirki šelak gramofonskih ploča u istraživanjima rane diskografske industrije u Hrvatskoj: ishodišta, prožimanja, prijepori i refleksije

Metodološko uporište istraživanju rane diskografske industrije u Hrvatskoj u okviru dotičnoga znanstvenog projekta je, kao što je to inicijalno i planirano, uvelike počivalo na arhivskom radu. To je, prije svega, značilo pronalazak i analizu relevantne građe sačuvane u javno dostupnim arhivima. No, osim što se vrlo brzo pokazalo da je fond gramofonskih ploča u produkciji domaćih diskografskih tvrtki Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton iznimno razasut, razvidnim je postalo i kako institucionalne zbirke reflektiraju niz manjkavosti u pohranjivanju i očuvanju diskografskih izdanja proučavanog razdoblja, te time dodatno apostrofiraju važnost entuzijastičnih pojedinaca u tom procesu. I dok su s jedne strane današnje glavne institucionalne zbirke u Hrvatskoj nastale upravo preuzimanjem privatnih zbirki zaslužnih kolekcionara (poput primjerice zbirke Damira Tončića pohranjene u Državnom arhivu u Splitu koja će biti podrobno predstavljena u okviru ovog panela), s druge strane one koje su još uvijek u posjedu kolekcionara omogućuju vrijedan komplementaran izvor podataka. Štoviše, ono čime privatne zbirke nesumnjivo nadilaze one institucionalne jest njihova dostupnost: dijeljenjem (vlastitih) digitalnih presnimki putem internetskih platformi poput YouTubea, kolekcionari čine javno dostupnim neizmjeran zvučni fond svima onima s internetskom vezom, doprinoseći na taj način u prvom redu (re)interpretaciji ovog dijela zvučne baštine. Ovo će izlaganje stoga, osim prikaza stanja ovih dviju skupina zbirki diskografskih izdanja i njihovih razlika koje se prije svega očituju u sustavnosti, ažurnosti i dostupnosti, propitati njihove međusobne odnose te ukazati na točke prožimanja i prijepora, a slijedom toga i refleksije u današnjoj kulturnoj i glazbenoj praksi.

Tanja Halužan je zaposlena kao asistentica na Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Doktorski studij završila je na Sveučilištu za glazbu i primijenjene umjetnosti u Grazu s disertacijom o glazbi na svadbama na zagrebačkom području i fokusom na perspektive glazbenika, vjenčanih parova i ostalih sudionika. Suraduje na projektu "Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih" kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost, a u sklopu kojeg se bavi s odabranim aspektima kajkavskog repertoara na šelak pločama.

dr. sc. Anja Iveković Martinis

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA,
PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
anjaim.mail@gmail.com

Od međuljudskih odnosa do zajednice – ispreplitanje društvenog i ekonomskog u djelovanju jedne lokalne udruge

Različiti alternativni pristupi ekonomiji pokušavaju ograničiti domet logike slobodnog tržišta – s jedne strane tako što proširuju pojam ekonomije i izvan tržišta, a s druge strane tako što stavljaju naglasak na sferu društvenog u odnosu prema ekonomiji (npr. Gibson-Graham et al. 2013). Iako se i u istraživanjima „mainstream“ poduzetništva već neko vrijeme ističe isprepletenost ekonomske i društvene sfere (npr. Fletcher 2006), u okviru praksi Društvene i solidarne ekonomije to se često svjesno naglašava i potiče. Ova isprepletenost manifestira se i u izravnim međuljudskim odnosima koji se uspostavljaju putem tih praksi i koji ujedno imaju utilitarni aspekt, ali i društveni, u smislu da su više ili manje neformalni i da mogu podrazumijevati određenu razinu prijateljstva, odnosno da se ne iscrpljuju u ekonomskoj transakciji, što ih čini potencijalno čvršćima i trajnijima. Ova dvojnost prisutna je i u odnosu koji se uspostavlja tijekom kulturnoantropološkog etnografskog istraživanja između istraživača/ice i sudionika/ca istraživanja i na kojemu se istraživanje temelji (pogotovo ako uzmemo u obzir da je provođenje istraživanja, uglavnom, plaćeni rad). Kroz izgradnju i učvršćivanje takvih istovremeno ekonomskih i društvenih odnosa, prakse Društvene i solidarne ekonomije često ciljaju i na izgradnju zajednica utemeljenih na uzajamnoj potpori. Jednu takvu zajednicu kroz svoje djelovanje uspješno gradi i zagrebačka udruga u kojoj sam u sklopu projekta SOLIDARan provela istraživanje. Između ostalog, zanimalo me na koji način, kroz sudjelovanje u aktivnostima udruge, pojedinci postaju dio te zajednice i kako se uspostavljaju i razvijaju odnosi među njima. Osim razgovora i promatranja, mogla sam, dakle, i putem vlastitog iskustva postajanja dijelom zajednice doživjeti i istražiti ulogu izravnih međuljudskih odnosa u izgradnji jedne moguće alternative individualističkoj tržišnoj ekonomskoj logici na lokalnoj razini, koja je pritom osmišljena i realizirana tako da se isprepliće s izgradnjom zajednice u širem smislu od ekonomskoga. Stoga bi aktivnost ove udruge mogla poslužiti kao primjer za poticanje procesa izgradnje lokalnih zajednica, između ostalog i u smislu osmišljavanja javnih politika koje bi tome doprinjele.

Anja Iveković Martinis je diplomirala antropologiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te ima MA iz vizualne antropologije sa Sveučilišta u Manchesteru. Doktorat iz etnologije i kulturne antropologije obranila je 2017. na Sveučilištu u Zadru. Tijekom razdoblja 2011.-2022. bila je asistentica i potom poslijedoktorandica na

Institutu za antropologiju u Zagrebu gdje je surađivala na istraživačkim projektima iz polja sociokulturne antropologije, najrecentniji od kojih je projekt SOLIDARan, o društvenoj i solidarnoj ekonomiji u Hrvatskoj. Trenutno je poslijedoktorandica na projektu rEUsilience (Obzor Europa), o socijalnim politikama i otpornosti obitelji.

dr. sc. Mirna Jernej Pulić

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU, ZAGREB
mirna.jernej@gmail.com

Suvremena etnografska istraživanja u kontekstu angažiranog i aktivističkog pristupa

Posljednjih godina u etnografskim istraživanjima primjetan je rastući fokus na angažirani aspekt istraživanja. O relevantnosti etnografije kao obliku angažiranoga diskursa te privlačnosti ideje o ulozi etnografa da, među ostalim, drugima učini vidljivim kritička stajališta i mogućnosti alternativa koje postoje u istraživanim zajednicama pisali su već i Marcus i Fischer (1986). Mnogi etnolozi i kulturni antropolozi u suvremenim istraživanjima nastoje proizvesti znanja koja mogu konkretno i pozitivno utjecati na javni život istraživanih zajednica te doprinijeti oblikovanju javnih politika u njihovu korist.

U izlaganju će biti propitivana odgovorna i aktivistička uloga etnologa i kulturnih antropologa te načini na koje oni mogu, proizvodeći primjenjive rezultate i znanje, konstruktivno doprinijeti ne samo razumijevanju već i poboljšanju i rješavanju problema i potreba s kojima se pojedinci i zajednice suočavaju. Na pojedinim primjerima recentnih domaćih i stranih znanstvenih istraživanja, bit će prikazano na koji se način suvremena etnografska istraživanja okreću angažiranijoj znanosti i aktivističkom pristupu istraživanju te u kojoj mjeri produkcija etnografskog znanja može predstavljati angažirano djelovanje u istraživanim zajednicama. Principi angažirane znanosti podrazumijevaju angažman etnologa i kulturnih antropologa u istraživanim zajednicama i nakon provedbe samog istraživanja. To bi značilo na različite načine učiniti rezultate istraživanja vidljivim i dostupnim široj javnosti i istraživanim zajednicama te na određen način primijeniti znanje i uvide do kojih smo došli kroz etnografsko istraživanje, što ponekad podrazumijeva i potencijalno djelovanje na lokalne politike i predstavnike tijela lokalnih vlasti.

Na primjerima nekoliko inicijativa „odozdo“ koje primjenjuju principe solidarne ekonomije u Istri (udruge Zelena Istra, Merlin, Radiona, FairBnB, Bistro Punkt), u izlaganju ću prikazati stavovi i reakcije sugovornika/ca na zagovarački aspekt i primijenjene ciljeve istraživanja provedenog u okviru znanstvenog projekta „Solidarna ekonomija u Hrvatskoj: antropološka perspektiva (SOLIDARan)“ Hrvatske zaklade za znanost.

Mirna Jernej Pulić diplomirala je antropologiju i talijanski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2007. godine. Na istom je fakultetu upisala poslijediplomski studij te pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju doktorirala 2016. godine obranivši doktorsku disertaciju pod naslovom „Jezik kao kapital u istarskom multikulturalnom okruženju“. Od 2008. do 2016. godine bila je zaposlena na Institutu za antropologiju u Zagrebu kao znanstvena novakinja/asistentica, a trenutno je pri istom institutu zaposlena kao poslijedoktorandica/viša asistentica i suradnica na projektu „Solidarna ekonomija u Hrvatskoj: antropološka perspektiva (SOLIDARan)“ Hrvatske zaklade za znanost. Njezini znanstveni interesi obuhvaćaju multikulturalizam, identifikacijske procese, višezjezičnost, solidarnu ekonomiju i održivost.

dr. sc. Ivana Katarinčić

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU
ivana@ief.hr

Odnos istraživača s istraživanima

Svaka disciplina vezuje se, između ostalog, za specifične i njoj svojstvene metode istraživanja. Temeljne metode etnoloških i antropoloških istraživanja, razgovori su s ljudima istraživane zajednice ili sudionicima istraživanog fenomena (događaja, osjećaja itd.) te promatranje sa sudjelovanjem koje uključuje vlastito iskustvo i vlastite interpretacije svojih i tuđih iskustava. Subjektivnosti doživljavanja promatranih i onih koji promatraju, ali i sudjeluju, te subjektivni odabiri načina interpretiranja onoga koji interpretira, dijelom su konačnih interpretacija istraživanja koje će se konstruirati od složenica informacija koje istraživač uspije prikupiti, analizirati i povezati.

U razgovoru sa sugovornicima, istraživač može nailaziti na vrlo intimne podatke. Također, može se dogoditi da vlastita opažanja istraživača nisu u suglasju s onim što su sugovornici rekli ili vjeruju o grupi ili su čak u suprotnosti s vjerovanjima i osjećajima istraživača vezanima za istraživano (grupu, zajednicu, pojavu, fenomen) te su u pribavljanju informacija istraživači često zaokupljeni odnosom s istraživanima i promišljanjem vlastite pozicije i utjecaja na svoje sugovornike i istraživanje. Kakve odnose stvarati i na koji način pristupiti zajednicama istraživanih česte su teme metodoloških promišljanja znanstvenika, jer pisanja o zajednici i interakcije s ljudima koji im pomažu u istraživanju nose odgovornost istraživača. Za razumijevanje pozicije drugoga u promatranoj zajednici neophodni su, posebice u umjetničkim zajednicama koje sam istraživala, razumijevanje prihvaćenih estetskih okvira promatrane zajednice, odmak od procjenjivanja prema vlastitim estetskim vrijednostima te uzimanje u obzir pojava i standarda od ključne važnosti istraživanima. U izlaganju ću objasniti na koji sam način pristupala svojim sugovornicima i oni meni te koji su, osim pisane analize istraživanja, odjeci našeg odnosa, važni za istraživanje i povrh njega.

Ivana Katarinčić je viša znanstvena suradnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Redovito sudjeluje na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima te objavljuje znanstvene i stručne radove u domaćim i stranim publikacijama. Članica je Hrvatskog etnološkog društva, Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu (ICTM) te Hrvatskog nacionalnog odbora ICTM-a. Autorica je monografije „Estetika i etika baleta: ambivalentna opstojnost“ i suurednica knjige „COVID-19 u humanističkoj perspektivi“ te od 2019. godine suurednica Narodne umjetnosti: hrvatskog časopisa za etnologiju i folkloristiku.

dr. sc. Tanja Kocković Zaborski

ETNOGRAFSKI MUZEJ ZAGREB
tanjakzaborski@gmail.com

Projekt „Remek Tijelo“ kao primjer javnozdravstvene kampanje za prevenciju poremećaja hranjenja - međusektorska suradnja muzeja i bolnice kroz izložbu „Lica gladi“ Etnografskog muzeja

Tijekom istraživanja i pripremanja izložbe „Lica gladi“ nametnula se potreba za još većim angažmanom vezanim uz temu odnosa gladi i tijela odnosno poremećaja prehrane. U razgovoru s kazivačima, stručnjacima na tom polju, autorice izložbe osvijestile su važnost teme prevencije poremećaja hranjenja te mogućnost dodatnih aktivnosti vezanih uz izložbu koje bi išle u tom pravcu.

Nakon prvih kontakata sa timom stručnjaka iz Dnevne bolnice za poremećaj prehrane Klinike za psihijatriju Sveti Ivan oformljena je radna grupa koju su činile muzejske pedagoginje, knjižničarka, tim iz Dnevne bolnice i inicijatorica ove suradnje. U predavanju će biti riječ o tome kako je tekla javnozdravstvena kampanja „Remek Tijelo“ koja je rezultirala radionicama pod nazivom Mala škola prevencije poremećaja hranjenja te koji se dugoročni rezultati očekuju od ovog projekta.

Tanja Kocković Zaborski je viša kustosica, doktorica znanosti na polju Etnologije i kulturne antropologije (Sveučilište u Zadru). Dobitnica je nekoliko stručnih nagrada: za najbolju izložbu 2016. god. (Hrvatsko etnološko društvo), 2017. god. (Hrvatsko muzejsko društvo), najbolji edukacijski projekt 2018. god. (Hrvatsko etnološko društvo). Radila je u Etnografskom muzeju Istre, Pazin 2001.-2019., a od polovine 2019. god. radi u Etnografskom muzeju, Zagreb. Koautorica je etnografskih izložbi: „Tržnica - trbuh grada“ i „Lica gladi“. Organizatorica je festivala tradicijske i ekološke hrane „Pazi što jedeš“, pula (2011-2017.) i projekta „PSJ LAB“ – projekta u kojem studenti etnologije/kulturne antropologije prikupljaju i dokumentiraju nematerijalnu kulturu (prebranu).

dr. sc. Tanja Kocković Zaborski

ETNOGRAFSKI MUZEJ ZAGREB
tanjakzaborski@gmail.com

dr. sc. Tihana Rubić

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
trubic@ffzg.hr

dr. sc. Danijela Birt Katić

ODJEL ZA ETNOLOGIJU I ANTROPOLOGIJU SVEUČILIŠTA U ZADRU
dbirt@unizd.hr

„Pazi što jedeš laboratorij“ – vidljivost etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja u zajednicama: primjer Pićna i Pašmana

Projekt “Pazi što jedeš” - laboratorij ulazi u svoju osmu godinu postojanja. Tijekom godina odvijala se intenzivna suradnja triju institucija mentorica i studenata, što je rezultiralo sa šest objavljenih kataloga studentskih radova, svaki s tematikom tradicijske prehrane i njezinih suvremenih reprezentacija. Kroz projektne aktivnosti koje su uključivale etnografska terenska istraživanja, provedbu intervjua, zapažanja, fotografiranje i video snimanje, radionice, izložbe itd., nastojali smo prikazati različite, pa i zaboravljene elemente prehrane vezane uz mediteranski kontekst.

Uz navedeno, projekt “Pazi što jedeš” ima za cilj omogućiti studentima neposredan kontakt sa sugovornicima lokalne zajednice koju istražuju. Za mnoge studente, sudjelovanje u projektu je prvo iskustvo terenskog rada koje donosi neizvjesnost i nesigurnost. Iz tog razloga, projekt je osmišljen kao mentorski praktikum u kojem zajedno s studentima raspravljamo o istraživačkim temama, ali također propitujemo vlastite istraživačke pozicije i odnose s sugovornicima prije, tijekom i nakon terenskog istraživanja. To uključuje razmišljanje o odnosima s različitim dionicima lokalne zajednice te ostvarivanju kontakta s njima, sve s namjerom da se prepoznaju potrebe i dinamike zajednice u okviru koje se etnološki i kulturnoantropološki istražuje.

U predloženom izlaganju osvrnut ćemo se na dva terenska iskustva, održane radionice i suradnju s lokalnom zajednicom u Pićnu, te bliske odnose (Facebook prijateljstvo) uspostavljene tijekom istraživanja na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu na otoku Pašmanu. Oba iskustva daju uvid u različite doseg i dinamike terenskog istraživanja i susreta s lokalnom zajednicom.

Tanja Kocković Zaborski je viša kustosica, doktorica znanosti na polju Etnologije i kulturne antropologije (Sveučilište u Zadru). Dobitnica je nekoliko stručnih nagrada: za najbolju izložbu 2016. god. (Hrvatsko etnološko društvo), 2017. god. (Hrvatsko muzejsko društvo), najbolji edukacijski projekt 2018. god. (Hrvatsko etnološko društvo). Radila je u Etnografskom muzeju Istre, Pazin 2001.-2019., a od polovine 2019. god. radi u Etnografskom muzeju, Zagreb. Koautorica je etnografskih izložbi: „Tržnica -trubub grada“ i „Lica gladi“. Organizatorica je festivala tradicijske i ekološke hrane „Pazi što jedeš“, pula (2011-2017.) i projekta „PSJ LAB“ – projekta u kojem studenti etnologije/kulturne antropologije prikupljaju i dokumentiraju nematerijalnu kulturu (prebranu).

Tihana Rubić je izvanredna profesorica pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Istražuje u okviru HRZZ projekta Urbane budućnosti: zamišljanje i aktiviranje mogućnosti u nemirnim vremenima (voditeljice: dr. sc. Valentina Gulin Zrnić i dr. sc. Saša Poljak Istenič); HRZZ projekta Ekspozicija: teme i aspekti hrvatske fotografije u Hrvatskoj od 19. stoljeća do danas (voditeljica: dr. sc. Sandra Križić Roban) te institucijskoga projekta Vizualni identitet hrvatske nacije i domovine u prvoj polovici 20. stoljeća (voditeljica: prof. dr. sc. Tihana Petrović Leš).

Danijela Birt Katić je povjesničarka, etnologinja i kulturna antropologinja, trenutno zaposlena na Odjelu za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru u zvanju docentice. Bavi se istraživačkim i nastavnim radom koji obuhvaća teme iz područja antropologije obrazovanja i antropologije obitelji te povijesnog razvoja hrvatske etnologije. Koordinatorica je hrvatskog tima Erasmus+ projekta “Digitalna inkluzija u obrazovanju učitelja”, kojim rukovodi Sveučilište u Beču. Također, voditeljica je institucionalnoga projekta pri Sveučilištu u Zadru pod nazivom “Politike prikupljanja etnografske građe od 1897. do 1944.: Učitelji kao stvaraatelji etnografskog znanja” te suradnica na projektu “Pazi što jedeš laboratorij”.

dr. sc. Jelena Marković

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU, ZAGREB
jelena@ief.hr

**Istraživački kontakt onkraj logocentričnog ustroja kulture i znanosti:
Performativna etnografija i istraživanje nelagoda u kulturi**

U izlaganju se polazi od pretpostavke da etnografija i performans mogu funkcionirati kao komplementarne aktivnosti. Obje mogu upotrebljavati strategije mimetičke reprodukcije kako bi postigle “prirodni” kontekst koji do neke mjere poništava inscenaciju. Obje su intersubjektivne aktivnosti, ovisne o publici, zajednici ili skupini kojoj nešto priopćavaju bez obzira na njihove heterogenosti. Preduvjet njihove komplementarnosti je redefiniranje i etnografskog istraživanja kako ga vidi etnologija/kulturna antropologija i performativne prakse kakvu baštini zapadnjačko kazalište. Performans i etnografija najznačajnije su se približili u paradigmi koja se naziva performativna etno-

grafija koja počiva na ideji da tijela sadrže znanje o kulturi i da performans omogućuje razmjenu tog znanja među tijelima.

Oslanjajući se na epistemološke, teorijske i metodološke zasade performativne etnografije koju je utemeljio Dwight Conquergood, u izlaganju ću pokušati odgovoriti na pitanja kao što su: Može li performativna etnografija doprinijeti istraživanju emocija u kulturi oslanjajući se na ideju da se njome mogu apsorbirati zamućenosti višestrukih perspektiva, idiosinkrazija, konkurentne istine i to tako da se gura sve sudionike u neposredno sučeljavanje s vlastitim vjerovanjima i ponašanjima? Može li nam ona omogućiti da suočeni s tuđim tijelima onemogućimo jednostavno povlačenje u privatnost vlastitog ograničenog razmišljanja, naših stereotipa i pristranosti? Može li nam ona pomoći da priznamo valjanost tuđeg gledišta jer se ono oživotvoruje pred nama? Može li pridonijeti dekonstrukciji hegemonije tekstualnosti u prezentaciji znanstvenoga rada, odnosno, može li visoko tekstualizirana znanost "podnijeti" drugačije omjere u odnosu performansa i tekstualizirane znanstvene reprezentacije? Je li doista riječ o duboko subverzivnim i prijeteći praksama za tekstualiziranu strukturu znanosti te jesu li tiskane publikacije doista jedini neprikosnoveni telos terenskoga rada? Što nam eksperti vlastitog iskustva, naši kazivači ili sugovornici, kako ih volimo zvati, mogu ponuditi osim svojih tekstualiziranih iskustava, a što mi njima osim uloge profesionalnih slušača? Do koje je mjere moguće postići hibridnost u znanosti, miješanjem analitičkog i umjetničkog, profesionalnog i amaterskog načina spoznaje koje uznemiruje institucionalnu organizaciju znanja i disciplina? Kako bi u praksi izgledao Conquergoodov apel da treba osporiti hegemoniju teksta rekonfiguriranjem tekstova i performansa u horizontalnu, metonimijsku napetost i to ne tako da se zamijeni jedna hijerarhija drugom, romantičnost performansa autoritetom teksta? Kako istražiti nelagode u kulturi koje su teško dostupne verbalnom jeziku, odnosno, kako istraživati značenja koja su maskirana, kamuflirana, neizravna, ugrađena u kontekst ili skrivena od njega i tako izbjeći epistemološko nasilje kojim se izvan jezične ljudske aktivnosti te proživljeni događaji konstruiraju kao tekstovi koje treba čitati?

Jelena Marković viša je znanstvena suradnica Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Autorica je monografije „Pričanja o djetinjstvu: Život priča u svakodnevnoj komunikaciji“ (2012) te suurednica zbornika radova „O pričama i pričanju danas“ (2015), „Humor u svakodnevnoj komunikaciji“ (2018), „Naracije straba“ (2019), „Encountering fear“ (2020), „COVID-19 u humanističkoj perspektivi“ (2022). Znanstvena područja interesa su joj: pripovijedanje u svakodnevici, politika i etika pripovijedanja, naracije straba, komunikacijska funkcija šutnje, odnosi jezika i boli, antropologija djetinjstva, antropologija afekata i emocija, folkloristika.

dr. sc. Irena Miholić

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU, ZAGREB
irenamiholic@gmail.com, irena@ief.hr

Etnomuzikolog i amaterizam

U izlaganju ću predstaviti slojevitu ulogu etnomuzikologa prema zajednici amatera. Kao znanstvenicima Instituta za etnologiju i folkloristiku u kojem se nalazi bogata dokumentacija rukopisa i snimaka na različitim medijima s terena, često nam se obraćaju radi pomoći u potrazi za „starom“ i „autentičnom“ građom nekog područja i/ili mjesta. Upiti dolaze iz medija, obrazovnih institucija, ali najčešće od raznih amaterskih društava. Također smo i stručnjaci čije se mišljenje traži u obliku recenzija knjiga, odnosno monografija, dok nerijetko i sami sudjelujemo u pripremi različitih izdanja. U isto vrijeme smo i članovi prosudbenih povjerenstava na raznim susretima i smotrama pri čemu vrednujemo glazbenu izvedbu.

Propitivanjem i analizom osvrta na glazbene izvedbe tijekom nekoliko desetljeća, pokušat ću dočarati šarolik svijet (folklornih) glazbenih amatera kojeg svi zajedno stvaramo, vrednujemo, selektiramo, reduciramo. Pokazat ću kako profil povjerenstva (školovanje, rad, dob itd.) utječe na život amaterizma odnosno kako amaterizam utječe na svijest povjerenstva. A sve zajedno zapravo stvara današnju sliku koja se javnosti predstavlja kao tradicijska baština. Kontaktima na susretima, revijama i smotrama etnomuzikolozi dobivaju i detaljan pogled u zajednicu, to je svojevrsan terenski rad koji omogućava i stvara nove kontakte i nove terene, suradnje koje se vraćaju u Dokumentaciju Instituta čime se stvara kontinuitet razmjene gradiva, razmišljanja i prakse.

Irena Miholić diplomirala je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, magistrirala 2005. god. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (Svirajući, mediji i identitet Hrvatskog zagorja) gdje je 2009. obranila i doktorsku disertaciju „Zabavna glazba u Hrvatskoj. Etnomuzikološki i kulturnoantropološki pristup“ te stekla zvanje doktora znanosti u polju etnologije i kulturne antropologije. Od 2001. je zaposlena u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Dobitnica je godišnje nagrade HED-a „Milovan Gavazzi“ 2009. god. za popularizaciju struke kao autorica udžbenika Hrvatska tradicijska glazba za više razrede osnovne škole te 2019. god. za zaštitu kulturne baštine – Prvi svjetski rat u hrvatskim tradicijskim pjesmama (s Renatom Jambrešić Kirin). Predsjednica je Nacionalnog odbora ICTMD-a.

dr. sc. Olga Orlić

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU
olga.orlic@inantro.hr

Kako primjenjivati primijenjenu etnologiju i kulturnu antropologiju u hrvatskom kontekstu?

U Hrvatskoj se etnologiji i kulturnoj antropologiji sve više nastoji ojačati suradnju sa zajednicama koje sudjeluju u istraživanju. Jedan od načina odnosi se na rješavanje konkretnog problema za dobrobit zajednice. Istraživači u tom procesu nerijetko vrlo kvalitetna rješenja dobivaju od samih članova navedene zajednice. Iako su prijedlozi često odlični i izvedivi, i dalje je teško probiti tu barijeru između teorije i prakse.

Primjer poljoprivrede potpomognute zajednicom u svijetu i Hrvatskoj pokazuje kako je riječ o praksi koja više nije toliko alternativna. Pojedine prakse solidarne ekonomije, na primjer, već su odavno inkorporirane i u europske javne politike, a i u Hrvatskoj pojedine jedinice lokalne uprave kreću tim smjerom. U Međimurju je osnovan prvi kratki lanac opskrbe pokrenut odozgo, a pulska i osječka administracija omogućile su održavanje redovitih povremenih eko-tržnice na svojim lokacijama. Iako je prvi urbani vrt u Hrvatskoj rezultat inicijative „odozdo“, danas brojne jedinice lokalne uprave osnivaju urbane vrtove, a od nedavno i javne voćnjake. Međutim pojedine prakse solidarne ekonomije nisu još dosegle tu razinu prepoznatljivosti od strane lokalnih donositelja odluka.

U ovom ću izlaganju analizirati dva različita primjera takvih praksi koji su opstali unatoč hrvatskoj birokraciji (ili možda baš zato!). Ideja energetske zajednice na Krku rezultat je dugogodišnje ekološke borbe udruge Eko Kvarner čiji su se pojedini akteri uključili u lokalnu politiku i na taj način sami potaknuli željene promjene. Pašnjačka zajednica braniteljska zadruga eko-Gajna iz Oprisavaca jedan je od rijetkih primjera resursa zajedničke zalihe u Hrvatskoj općenito, a posebice onih kojima je zajednički resurs stoka. Taj je oblik zajedničkog dobra velika prepreka za brojne administrativne razine u Hrvatskoj (npr. Porezna uprava, Hrvatske vode) prvenstveno stoga što predstavlja anomaliju odnosno „arhaizam“ s kojom se ne administracija ne zna ili ne želi nositi. To znatno otežava njihov opstanak, iako se radi o primjeru iz Hrvatske koji na međunarodnoj razini predstavlja primjer dobre prakse zajedničkih dobara. Na temelju provedene analize predložiti ću način na koji bi suradnja znanstvenika i lokalne administracije mogla riješiti određene probleme s kojima se akteri tih inicijativa susreću.

Olga Orlić doktorirala je antropologiju na Sveučilištu u Zagrebu. Od 2001. do 2006. godine radila je kao kustosica u Etnografskom muzeju Istre, a od 2006. godine zaposlena je na Institutu za antropologiju kao asistentica, znanstvena suradnica i trenutno kao viša znanstvena suradnica. Suradivala je na nekoliko nacionalnih i međunarodnih znanstvenih i stručnih projekata, COST akciji te je vodila dva nacionalna programa popularizacije antropologije i kulturne antropologije. Od 2020. godine vodi istraživački projekt HRZZ-a „Solidarna ekonomija u Hrvatskoj: antropološki pristup“ (SOLIDARan), a od 2023. godine, zajedno s dr. sc. Petrom Simoničem hrvatsko-slovenski bilateralni „Utjecaj globalnih nesigurnosti na jačanje pokreta za prebrambeni suverenitet u Hrvatskoj i Sloveniji“ (SLOHRanA).“ Autorica je više znanstvenih i stručnih članaka te knjige o antropologiji solidarnosti u Hrvatskoj na primjeru poljoprivrede potpomognute zajednicom. Članica je uredničkog odbora časopisa Etnološka istraživanja, te predsjednica Hrvatskog etnološkog društva (2023-2025). Dobitnica je godišnje nagrade HED-a za najbolju etnografsku izložbu u 2004. godine („Tkalci u Istri“).

dr. sc. Tihana Petrović Leš

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
tples@ffzg.unizg.hr

dr. sc. Tihana Rubić

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
trubic@ffzg.hr

Ivan Grkeš

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ivgrkes@ffzg.unizg.hr

Milovan Gavazzi: etnolog/fotograf u kontaktu sa zajednicom

U dosadašnjim radovima vezanima uz znanstveni opus etnologa Milovana Gavazzija brojni autori su se na različite načine dotakli njegova istraživačkog pristupa u proučavanju kulturnih fenomena iz područja tradicijske kulture. U takvim radovima izostao je pogled odozdo koji se često gubio iz fokusa. Imajuću u vidu recentne istraživačke pristupe iz subdiscipline povijesti etnologije i kulturne antropologije u izlaganju ćemo pokušati na temelju pisane i fotografske građe pružiti pogled odozdo na Gavazzijev znanstveno-istraživački rad. Navedena građa pruža uvid u Gavazzijev znanstveni senzibilitet prema onima koje istražuje te na istraživačev odnos s lokalnom zajednicom i pojedincima. Gavazzi je tako s članovima lokalne zajednice nerijetko nakon terenskog istraživanja nastavio kontakt i suradnju: razmjenjujući pisma, fo-

tografija ili čak poklone. O tome svjedoči opsežna korespondencija koja se ponekad nastavila nekoliko godina nakon završenog terenskog istraživanja. Upravo ćemo stoga na temelju naših dosadašnjih istraživanja izdvojiti nekoliko primjera u kojima se zrcali spomenuti Gavazzijev odnos prema kazivačima i zajednici. U izlaganju se bavimo dvama pitanjima: 1) *kako fotografska i pisana građa pružaju uvid u Gavazzijev odnos s lokalnom zajednicom?* te 2) *na koji način ona pridonosi (re)interpretaciji (re)valorizaciji Gavazzijeva znanstveno-istraživačkog opusa?* Istraživanje će u metodološkom smislu biti utemeljeno na kvalitativnoj analizi fotografske i pisane građe čiji je autor Milovan Gavazzi, kao i na literaturi u kojoj su obrađeni pojedini aspekti povijesti struke.

Tibana Petrović Leš je redovita profesorica u trajnom zvanju pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je 1987. godine etnologiju i arheologiju na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 1992. je obranila magistarski rad, a disertaciju 1997. godine. Područje njezinih istraživanja su: *povijest hrvatske etnologije, ženska ekonomija: organizirano kućno rukotvorstvo, antropologija tekstila - tekstilno rukotvorstvo i odijevanje, baština i nematerijalna baština - čipkarstvo*. Godine 2008. je primila nagradu "Milovan Gavazzi" Hrvatskog etnološkog društva, u kategoriji znanstveno-nastavni rad. Autorica je triju znanstvenih knjiga (*Lepoglavsko čipkarstvo*, 2008. i *Znanost i svjetonazor, Etnologija i prosvjetna politika Banovine Hrvatske 1959.-1941. (u koautorstvu)*, te *Mjesta sjećanja: Sv. Rok i Lovinac*, 2022.). *Kosćenaristica* je i suradnica u osam dokumentarnih filmova u proizvodnji HTV-a. Voditeljica je Arhiva Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju. Vodila je znanstveno-istraživačke projekte uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja, a trenutno je voditeljica institucijskoga projekta *Vizualni identitet hrvatske nacije i domovine u prvoj polovici 20. stoljeća, financiran sredstvima Sveučilišta u Zagrebu*.

Tibana Rubić je izvanredna profesorica pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje je doktorirala 2012. godine s temom *iz područja antropologije rada i urbane neformalne ekonomije*. Područje njezinih istraživanja su: *antropologija rada, antropologija obitelji i srodstva, urbana održivost, zeleni javni prostori, starenje, kreativna etnografija i primijenjena antropologija*. Dobitnica je nagrade "Milovan Gavazzi" Hrvatskog etnološkog društva, u kategoriji znanstveno-nastavni rad. Glavna je urednica časopisa *Studia etnologica Croatica* i potpredsjednica Hrvatskog etnološkog društva. Autorica je knjige *Nezaposleni u gradu: Antropologija rada i neformalne ekonomije* (2017., Zagreb) i suautorica knjige *Misliti etnografski: Kvalitativni pristupi i metode u etnologiji i kulturnoj antropologiji* (2016., Zagreb). Istražuje u okviru bilateralnoga hrvatsko-slovenskoga projekta HRZZ *Urbane budućnosti: zamišljanje i aktiviranje mogućnosti u nemirnim vremenima* (voditeljice: dr. sc. Valentina Gulin Zrnić i dr. sc. Saša Poljak Istenič), projekta HRZZ *Ekspozicija: teme i aspekti hrvatske fotografije u Hrvatskoj od 19. stoljeća do danas* (voditeljica: dr. sc. Sandra Križić Roban) te institucijskoga projekta *Vizualni identitet hrvatske nacije i domovine u prvoj polovici 20. stoljeća* (voditeljica: prof. dr. sc. Tibana Petrović Leš).

Ivan Grkeš rođen je 1994. godine u Dubrovniku. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završio je diplomski studij etnologije i kulturne antropologije, povijesti te informacijskih znanosti. Od 2021. godine zaposlen je na radno mjesto asistenta pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Suradnik je na institucijskom projektu *Vizualni identitet hrvatske nacije i domovine u prvoj polovici 20. stoljeća* (voditeljica: prof. dr. sc. Tibana Petrović Leš). Područje njegovog znanstvenog interesa su: *kulturna povijest, historijska antropologija, povijest hrvatske etnologije, povijest antropologije te mediteranistika*. Objavljuje radove u znanstvenim i stručnim časopisima (*Studia etnologica Croatica, Analiza Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Časopis za suvremenu povijest...*). Dobitnik je više nagrada: *odsječkih nagrada za uspjeh u studiju, rektorove nagrade u kategoriji individualnog znanstvenog rada te nagrade Filozofskog fakulteta „Franjo Marković“*. Član je nekoliko strukovnih udruga: *Hrvatskog etnološkog društva, SIEF-a, Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti te Hrvatskog arhivističkog društva*. Također je suradnik međunarodne mreže za proučavanje povijesti antropologije (History of Anthropology Network – HOAN).

Ivana Radovani Podrug

ivana.radovani@min-kulture.hr

Kazivači, suradnici, stranke – konzervatorski kontakti i suradnje prilikom zaštite kulturne baštine

Služba zaštite kulturne baštine na području Dalmacije djeluje od 1854. godine, a prva etnologinja zapošljava se više od stoljeća kasnije. Kontakti koje različite generacije etnologa-konzervatora ostvaruju prilikom zaštite kulturne baštine mijenjali su se i nadopunjavali od osnutka službe do danas. Konzervatorski posao organiziran je u složenoj mreži kontakata koji se granaju i prepliću ovisno o vrstama kulturne baštine. Ovim radom predstaviti će kontakte koje etnolozi-konzervatori ostvaruju pri zaštiti različitih vrsta kulturne baštine. Kontakti koji se ostvaruju prilikom obnove tradicijske arhitekture su intenzivni i svakodnevni, većinom izravni, katkad i anonimni, a nerijetko se ostvaruju i isključivo pomoću različitih komunikacijskih sredstava, bez izravnog kontakta licem u lice. Kontakt katkad postaje impersonalan, osobu predstavlja/zamjenjuje kuća, katastarska čestica, anagrafska oznaka ili vlasnika njegov projektant, dok ponekad obnova građevine uvodi konzervatora u složene obiteljske i međususjedske odnose. Također, propitat će kontakte i odnose koji se uspostavljaju prilikom popisivanja pokretne etnografske baštine te praćenja i bilježenja nematerijalne kulturne baštine. Kako je konzervatorski posao sinergija rada više struka, izložit će načine suradnje koji se ostvaruju unutar same ustanove. Prikazat će i primjere uspostave suradnje više baštinskih ustanova, lokalne zajednice i drugih sudionika, a koji su vodili do vrijednih primjera zaštite, obnove i prezentacije kulturne baštine.

Ivana Radovani Podrug zaposlena je u Konzervatorskom odjelu u Splitu kao viša stručna suradnica – konzervatorica za pokretnu i nepokretnu kulturnu baštinu. Obavlja poslove valoriziranja i ažuriranja baze podataka etnografske baštine, topografije spomenika tradicijske arhitekture te sudjeluje u provođenju upravnog postupka i stručnog nadzora u poslovima zaštite pokretne i nepokretne baštine. Izrađivala je prijedloge za upis u Listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske i za upis na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Sudjelovala je na više znanstvenih i stručnih projekata te je kao suradnik pripremala etnografski dio izložbe „Dalmatinska zagora – nepoznata zemlja“. Sudjelovala je radionici „Historic masonry and render restoration at the International built heritage conservation training centre“ u Rumunjskoj i u organizaciji Simpozija slovenskih i hrvatskih etnologa konzervatora.

Sani Sardelić

GRADSKI MUZEJ KORČULA
sani.curator27@gmail.com

Izvana i iznutra – pogled na višegodišnje istraživanje plesova s mačevima na otoku Korčuli

Terenska i arhivska istraživanja plesova s mačevima na otoku Korčuli, inicirana održavanjem 28. simpozija Međunarodnoga vijeća za tradicijsku glazbu 2014. na Korčuli zorno su ukazala na usloženost odnosa i informacija o navedenom fenomenu, duboko utkanom u identitetske sastavnice svih nositelja pojedinačno, kao i zajednica koje ih baštine. Istraživanje je rezultiralo izložbama o svakoj od kumpanija na otoku Korčuli te, zaključno, skupnom izložbom o kumpanijama i moreški tijekom 56. Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu. Tema ovog izlaganja je recentno „čitanje“ pogledom izvana i iznutra, a odnosi se na specifičan pristup istraživanju dviju autorica izložbi – prof. em. Elsie Ivancich Dunin i autorice ovog izlaganja. Prva je zaslužna američka sveučilišna profesorica u miru i etnokoreologinja, druga je kustosica mjesnog muzeja i nositeljica ove specifične nematerijalne baštine. Uz pristup temi istraživanja, autorice dijele znanstveni interes, senzibilitet i entuzijazam, no kako su različita iskustva unutarnjeg i izvanjskog pogleda utjecala na samo istraživanje, pa tako i njegove rezultate, te na koji način se ostvarila sinergija i u konačnici povezanost s terenom i istraživanim zajednicama, nastojat će otkriti tijekom izlaganja.

Sani Sardelić kustosica je Gradskog muzeja Korčula. Suvoditeljica je manifestacije *Dani Petra Šegedina*. Diplomirala komparativnu književnost i filozofiju na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Autorica je i kustosica više izložbi priredjenih u Gradskom muzeju Korčula te na gostovanjima. Članica je uredništva časopisa *Godišnjak grada Korčule* te *Zbornika Dana Petra Šegedina*, suizdavača *Grada Korčule* i *Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža*. Njen interes usmjeren na znanstveno i kustosko istraživanje nematerijalne baštine otoka Korčule, s naglaskom na širi mediteranski areal i međusobne utjecaje, rezultirao je izložbom

Moreška i kumpanije – plesovi s mačevima na otoku Korčuli. Višegodišnja istraživanja su provedena u suradnji s prof. em. Elsie Ivancich Dunin (UCLA), znanstvenom sarajateljicom i vanjskom suradnicom Instituta za etnologiju i folkloristiku.

Ivana Starčević

ODJEL ZA ETNOLOGIJU I ANTROPOLOGIJU SVEUČILIŠTA U ZADRU
ivanastarcevic152@gmail.com

Galeb u menzi: Etnografska analiza uloge životinje u studentskom okruženju

Prema Ingoldu (2018), ljudski su životi povezani kroz umreženost društvenih odnosa. Sami sebe ćemo često opisati kroz refleksiju odnosa koji direktno ili indirektno utječu na nas. Pojava galeba u prostorima prehrane je fenomen zadarske studentske menze, te me je u mom istraživanju u sklopu projekta „Pazi što jedeš laboratorij“ zanimao utjecaj životinje na iskustvo prehrane i studiranja. Kako bih prikupila potrebnu etnografsku građu, osim metode intervjua, odlučila sam se za sekundarnu metodu istraživanja, a to je bila objava upita za dijeljenjem iskustava studenata preko društvenih mreža. U virtualnoj sferi imala sam mogućnost promatranja utjecaja galeba na bivše i sadašnje studente Sveučilišta u Zadru, kojima i sama pripadam, a s kojima možda nikad ne bih ostvarila kontakt bez „sigurnosti“ interneta. Rezultati, ali i samo istraživanje, pokazali su isprepletenost urbanog, studentskog i prehrambenog prostora te značajan utjecaj galeba na život stanovnika Zadra općenito. Pod stanovnike Zadra smatram privremene (studente) i stalne građane koji se na prvi pogled mogu grupirati u jednu zajednicu (*mi*) protiv zloglasnih galeba (*oni*) (Leach, 1967). Međutim, istraživanje pokazuje da tome nije tako. Naime, unutar same ljudske zajednice Zadra nastaje podjela u kojoj većina studenata galebe smatraju *kolegama*, pa samim time dijelom vlastite zajednice, dok ostatak smatra galeba *zločincem*. Kroz svoje izlaganje, analizirat ću zamršenost odnosa na koje sam naišla prilikom istraživanja, ali i način na koje je moje istraživanje utjecalo na zajednicu studenata Sveučilišta. U svom tumačenju studentske zajednice, referirat ću se na Ingoldovo tumačenje zajednice, kao i na Andersonov koncept (1983) *zamišljene zajednice*.

Ivana Starčević rođena je 1999. godine u Gospiću. Trenutno je na diplomskom studiju etnologije i antropologije te nastavničkog smjera anglistike na Sveučilištu u Zadru. Tijekom studiranja sudjelovala je tri puta na Festivalu znanosti pri oba odjela. Istraživanje „Galeb u menzi“ je već ukratko predstavila u sklopu *Pazi što jedeš laboratorija* na Etnografskoj čakuli tijekom Dana etnologije Sveučilišta u Zadru te u Etnografskom muzeju Zagreb u sklopu izložbe *Lica gladi*. Također, rad je objavljen u katalogu šestog *Pazi što jedeš laboratorija* 2022. godine.

Juraj Šantorić

jurajsantorice@gmail.com

Performans kao metoda u kontaktu sa znanstvenom zajednicom

Nastavno na izlaganje „Izvedba kao način probavljanja kulturnog supstrata ili performans kao moguća metoda vizualne antropologije“, predstavljeno na godišnjem skupu Hrvatskog etnološkog društva 2022. godine, u kojem sam performans idejno promatrao kao (moguću) istraživačku metodu unutar antropologije, a čije metodološko utemeljenje promišljam kroz afektivnu etnografiju i autoetnografiju, u ovom izlaganju pokušat ću ilustrirati iskorak takve metode u kontekst prakse. Izvedba tako poprima formu ulaska u teren i istraživački proces, a performans postaje prostor i vrijeme trostrukog susreta (kontakt s unaprijed pripremljenim sadržajem, kontakt s okolinom i kontakt izvodača sa samim sobom). Istovremeno, čin performansa time dobiva kvalitete pristupa, procesa i proizvoda, a istraživanje akciju koja zahtjeva prethodnu pripremu i naknadnu evaluaciju. U izlaganju ću se osvrnuti na koncept „uranjanja“ kao način probavljanja kulturnog supstrata te koncept „tropa“ kao poetičnu sponu između iskustva terena i finalne etnografije. Konačno, u izlaganju ću raspraviti pitanje što ako poetičnu sponu književne crtice umjesto tekstualne promotrimo kao izvedbenu formu i pritom ne kao posljedičnu nego kao prvotnu? Otvara li se time prostor za izvedbu kao legitimnu etnografsku formu koja istovremeno postaje početak, proces i rezultat etnografskog istraživanja, ili na tom putu umjesto poetičnog zapadamo u logičku pogrešku (logički trop)?

Juraj Šantorić rođen je 1997. godine u Zagrebu. Student je etnologije i antropologije te filozofije na Sveučilištu u Zadru. U svom radu zainteresiran je za spoj teorijskog promišljanja i izvedbe na temelju čega kreira i svoje autorske performanse. Osim toga organizirao je niz umjetničkih i edukativnih programa iz polja izvedbenih umjetnosti.

dr. sc. Kristina Vugdelija

ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU,
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
kvugdeli@ffzg.unizg.hr; kvugdeli@gmail.com

Suspenzija političkih emocija i etičke dileme u etnografskom angažmanu s odbojnim političkim Drugim

Konceptom odbojnih Drugih u antropološkoj literaturi označavaju se različite skupine koje antropologija stvara kao svoje vlastite Druge: skupine čiji su svjetonazori, vrijednosti i prakse suprotstavljeni metodološkim, epistemološkim i političkim temeljima antropologije kao discipline (van Wijk, 2013). Riječ

je o problematičnoj kategoriji koja se različitim strategijama odrugotnjenja, posredovanim akademskim znanjem i medijskim diskursom, konstruira kao esencijalizirana i egzotizirana Drugost. Budući da se nasuprot toj Drugosti definira disciplinarni identitet antropologije, etnografski angažman s odbojnim Drugima generira niz metodoloških, epistemoloških i etičkih dvojbi vezanih uz pitanja ostvarivanja pristupa, sposobnosti uspostavljanja odnosa, mogućnosti razumijevanja i etične reprezentacije. U izlaganju ću adresirati metodološke i etičke dileme proizišle iz moje pozicije u fenomenološkom istraživanju praksi sjećanja (nacionalnih proslava i komemoracija) kojima se obilježava sjećanje na rat u Hrvatskoj, a koje je podrazumijevalo kontakt s ljudima koji su u hrvatskom društvu konstruirani kao odbojni politički, odnosno „nekulturni nacionalistički Drugi“ (Jansen, 2005). Fokusirat ću se na refleksije o načinima na koje sam u terenskim interakcijama suspendirala svoje političke emocije (Hage, 2009) koje su proizlazile iz mojih antinacionalističkih predkonceptija, zbog čega sam često ulazila u etički dvojbenu poziciju „djelomičnog prikrivanja“ (Falcone, 2010), odnosno nepotpune istraživačke transparentnosti. Budući da su u prvom planu bili politički stavovi, vrijednosti i uvjerenja mojih sugovornika koje sam nastojala razumjeti, moji su bili potisnuti u pozadinu, ne samo zato što je tako nalagao metodološki pristup, nego i zato što bih otvorenim iskazivanjem svojih političkih pozicija antagonizirala svoje sugovornike i zatvorila pristup terenu. Kroz refleksije o etičkim sivim zonama u svom istraživanju, u ovom ću izlaganju nastojati osvijetliti temeljnu ambivalentnost, slojevitost i zamršenost odnosa kao neizbježan sastavni dio terenskog kontakta s odbojnim političkim Drugim.

*Kristina Vugdelija asistentica je na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Doktorirala je 2023. godine s temom „Tvorba nacionalnih heroja u suvremenim kulturama sjećanja u Hrvatskoj“. Uz doktorski studij završila je trogodišnji međunarodni doktorski program Transformations in European Societies pri Sveučilištu Ludwig-Maximilians u Münchenu. Područja njezinog znanstvenog interesa su politička antropologija, studije društvenog sjećanja i studije heroja i herojstva. Članica je Hrvatskog etnološkog društva i uredništva *bed-biblioteke*.*

dr. sc. Tvrtko Zebec

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
zebec@ief.hr

Etnokoreolog i amaterizam

Slojevitost odnosa sa sudionicima smotri koju uočavamo kao stručnjaci koji su angažirani i pozvani komentirati nastupe folklornih skupina i ansambala prikazat ću izlaganjem o etnokoreološkim i općenito stručnim aspektima našeg djelovanja. Osvrnut ću se na metodologiju i teorijska polazišta koja se u

tim prigodama nužno prilagođuju trenutku i okolnostima u kojima pratimo pojedinu smotru ili nastupe, s obzirom na ulogu pa i fizički prostor koje nam dodjeljuju ili određuju organizatori. Propitat ću i kvalitetu dijaloga s inicijatorima smotri i stvarateljima scenskih folklornih prikaza koji neophodno utječe i na njihovu pojavnost u budućnosti pa tako i na odjeke istraživanja, odnosno njihovu prihvaćenost u zajednici nositelja. Temelj za izlaganje bit će konkretni primjeri i iskustva stečena u tri desetljeća djelovanja na „etnološko-folklorističkom terenu“.

***Tvrtko Zebec** je znanstveni savjetnik u trajnom zvanju s naslovnim zvanjem redovitog profesora, od 1990. god. zaposlen u Institutu za etnologiju i folkloristiku, ravnatelj (2011-2015.), pomoćnik ravnateljice od 2019. Etnolog, etnokoreolog, autor dvojezične knjige „Krački tanci – plesno-etnološka studija. Tanac dances on the Island of Krk – Dance Ethnology Study“ (2005), s nagradom HED-a za znanstveno-istraživački rad; urednik više knjiga i zbornika te bibliografije „Dance Research. Published or Publicly Presented by Members of the ICTM Study Group on Ethnochoreology“, Predsjednik Izdavačkog odbora i član Izvršnog odbora ICTMD Studijske skupine za etnokoreologiju. Umjetnički ravnatelj Međunarodne smotre folklora u Zagrebu.*

NAKLADNIK:

Hrvatsko etnološko društvo

ZA NAKLADNIKA:

Olga Orlić

UREDILE:

Marina Blagaić Bergman,
Jasmina Jurković Petras,
Olga Orlić,
Željka Petrović Osmak,
Vedrana Premuž Đipalo,
Ivana Radovani Podrug,
Tihana Rubić,
Ivana Vuković

GRAFIČKO OBLIKOVANJE:

Nikola Križanac

LEKTURA/KOREKTURA:

Marina Blagaić Bergman,
Vedrana Premuž Đipalo,
Ivana Vuković

ORGANIZATOR SKUPA:

Hrvatsko etnološko društvo

SUORGANIZATORI:

Etnografski muzej Split
Grad Sinj
Turistička zajednica grada Sinja
Muzej Cetinske krajine
Gradska galerija Sikirica
Muzej Sinjske alke

LOKACIJA:

Muzej Sinjske alke

SIMPOZIJ JE PROVEDEN

UZ POTPORU:

Ministarstva kulture i
medija Republike Hrvatske,
Ministarstva znanosti i
obrazovanja Republike
Hrvatske, Grada Sinja,
Muzeja Sinjske Alke,
Splitsko-dalmatinske županije
i Etnografskog muzeja Split.

